

2009

Lokalna Strategia Rozwoju

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania

„TRZY DOLINY”

dla obszaru gmin: Białe Błota, Dobrcz, Koronowo,
Osielsko, Nowa Wieś Wielka, Sicienka,
Solec Kujawski

na lata 2009-2015

SPIS TREŚCI

I.	Charakterystyka lokalnej grupy działania (LGD) jako jednostki odpowiedzialnej za realizację lokalnej strategii rozwoju (LSR).	4
	I.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze.	4
	I.2. Opis procesu budowania partnerstwa.	4
	I.3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD.	5
	I.4. Struktura Rady Stowarzyszenia.	7
	I.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.	7
	I.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.	8
	I.7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji.	14
II.	Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.	17
	II.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami.	17
	II.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.	18
	II.3. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej.	31
	II.4. Specyfika obszaru.	36
III.	Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.	38
IV.	Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych w ramach LSR przedsięwzięć..	44
V.	Określenie misji LGD.	66
VI.	Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.	66
VII.	Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.	69
VIII.	Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.	71
IX.	Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji przez LGD oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.	72
X.	Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.	81
XI.	Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR.	83
XII.	Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.	85
XIII.	Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.	86
XIV.	Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.	89
XV.	Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.	92
XVI.	Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.	94
XVII.	Informacja o załącznikach.	95

Wstęp

Prace nad utworzeniem partnerstwa rozpoczęły się w roku 2004. Pierwszą wspólną inicjatywą było zorganizowanie konferencji, na której określono wspólne cele oraz nazwę partnerstwa. Uczestnicy stwierdzili, że to co łączy nasze partnerstwo to rzeki, a dokładniej doliny. Każda z naszych gmin leży w dolinie jednej z rzek: Brdy, Wisły lub Noteci. Woda, dawniej naturalna droga komunikacyjna, okazała się elementem przewodnim naszej współpracy. Niestety z różnych przyczyn tworzenie sformalizowanego partnerstwa okazało się procesem długotrwałym, który przechodził różne fazy. Jednak wspólne działania stały się dobrym motorem do określenia wspólnych celów i misji.

Niniejsze opracowanie oparte jest na wytycznych zawartych w ustawie z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r. Nr 64, poz. 427) oraz rozporządzeniach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczących Osi 4 PROW. Postawą opracowania jest również podręcznik rekomendowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi autorstwa Adama Futymskiego i Ryszarda Kamińskiego pt. „Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4 Leader Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013” (Warszawa 2008).

I. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

I. 1. Nazwa i status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego i numer w tym rejestrze.

Nazwa: **Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”**
Status prawny: **Stowarzyszenie**
Data wpisu do KRS: **22 grudnia 2008 r.**
Nr w KRS: **0000320340**

I. 2. Opis procesu budowania partnerstwa.

Prace nad utworzeniem partnerstwa rozpoczęły się w 2004 roku. Pierwszym krokiem było wytypowanie Anny Szymańskiej na szkolenie Animatorów partnerstw lokalnych prowadzone przez Fundusz Współpracy sekcję Agrolinia. Zadaniem animatora było rozpoczęcie procesu budowania partnerstwa.

W dniu 12 października 2005 r. w Gminnym Ośrodku Kultury w Dobrczu odbyła się konferencja pt. „Partnerstwo szansą na rozwój powiatu bydgoskiego”, którą poprowadził Pan Ryszard Kamiński. W trakcie konferencji 17 osób podpisało wstępne deklaracje współpracy na rzecz budowania partnerstwa. Kolejnym elementem było utworzenie zespołu roboczego, który rozpoczął prace nad tworzeniem wniosku do Pierwszego Pilotażowego Programu „LEADER+”. Zespół spotykał się raz w miesiącu opracowując niezbędne dokumenty. Pomimo nie otrzymania dofinansowania grupa pracowała dalej i rozpoczęła proces tworzenia Fundacji, jako najlepszej formy prawnej dla tego typu partnerstwa. Fundacja została powołana w dniu 30 maja 2006 r., jednak nie dokończono procesu jej rejestracji ze względu na zmianę przepisów.

We wrześniu 2007 r. rozpoczęto spotkania informacyjne na temat partnerstwa i możliwości przystąpienia do nowotworzonego stowarzyszenia. W dniu 16 października 2007 r. w miejscowości Brzoza odbyła się konferencja pt. „Partnerstwo szansą na rozwój”, gdzie powołano zespół roboczy odpowiedzialny za przygotowanie dokumentów niezbędnych do utworzenia stowarzyszenia. Cały czas trwała promocja grupy na utworzonej stronie internetowej. Ponadto grupa promowała się poprzez udział w targach i festynach. Z najważniejszych imprez należy wymienić: festyn „Barwy Lata - Dary Jesieni” w Przysieku, targi

FARMA w Poznaniu, czy targi ogrodnicze w Hali Łuczniczka w Bydgoszczy. Promocja grupy prowadzona była również na imprezach lokalnych np. dożynki gminne, święto śliwki czy Bitwa pod Koronowem. Wydany został również folder promocyjny o partnerstwie oraz materiały reklamowe. Wspólne działania doprowadziły do utworzenia w Solcu Kujawskim, w dniu 21 lutego 2008 r., Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”.

Ważnym elementem wspólnego działania była realizacja projektu „Aktywny obywatel - rozwój inicjatyw lokalnych”, który był finansowany przez Województwo Kujawsko-Pomorskie. Projekt był realizowany przez Towarzystwo Rozwoju Gminy Dobrcz, które jest członkiem Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny”. W ramach projektu prowadzone były spotkania informacyjne na temat dostępnych funduszy unijnych oraz szkolenia dla wybranych grup odbiorców. Projekt zakończyła konferencja podsumowująca, która odbyła się 12 września 2008 r. w Koronowie. Od czerwca 2008 r. trwały także prace zespołów opracowujących Lokalną Strategię Rozwoju. W prace zaangażowanych było ok. 30 osób, które spotykały się, by pracować nad dokumentami. Następnie powstał 9 osobowy zespół, który pracował nad zebraniem wszystkich informacji i opracowaniem poniższego dokumentu.

I. 3. Charakterystyka członków LGD albo jej partnerów i sposób rozszerzania lub zmiany składu LGD.

Obecnie Stowarzyszenie liczy 48 członków, reprezentujących trzy sektory:

- Samorządowy
- Społeczny
- Gospodarczy

Zgodnie z § 15. Statutu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia może być:

1) osoba fizyczna, która spełni łącznie niżej wymienione kryteria :

- spełnia warunki określone w ustawie *Prawo o stowarzyszeniach*,
- mieszka lub pracuje na terenie objętym zasięgiem działania Stowarzyszenia ,
- działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich lub wyrazi na piśmie deklarację takiego działania,
- złoży deklarację członkowską,

2) osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego, która przedstawi uchwałę organu stanowiącego, zawierającą:

- deklarację przystąpienia do Stowarzyszenia,
- wskazanie osoby reprezentującej osobę prawną w Stowarzyszeniu,

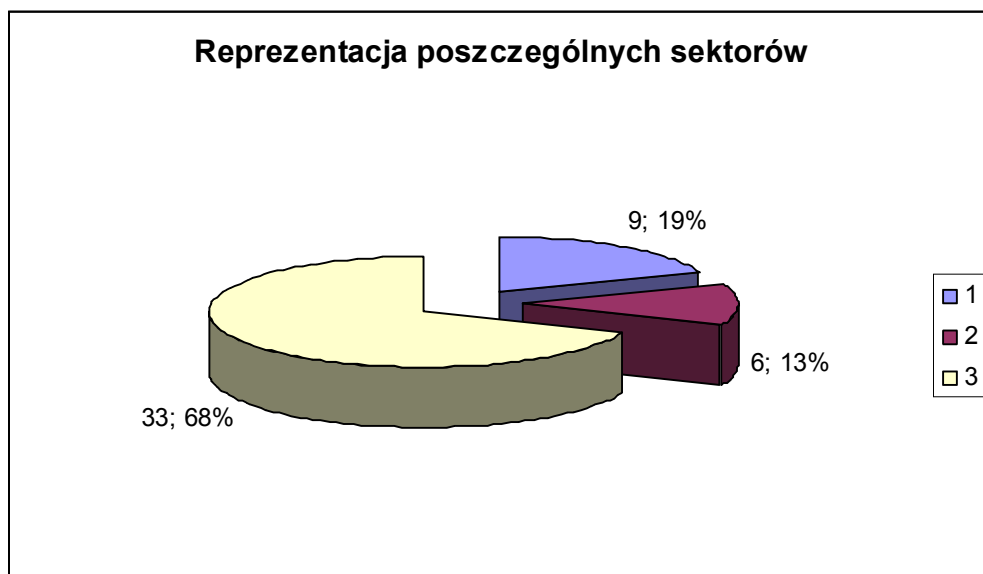
lub upoważnienie Zarządu albo innej jednostki nadrzędnej do przystąpienia do Stowarzyszenia,

3) inne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, które posiadają upoważnienie jednostki nadrzędnej.

§ 16.1. wyżej wymienionego Statutu określa, że „nabycie członkostwa w Stowarzyszeniu następuje w drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia”.

Prowadzone będą spotkania aktywizujące i informacyjne, które mają zachęcić mieszkańców do włączania się w prace LGD. Większa świadomość o założeniach LSR oraz działaniach pozwoli na zwiększenie liczby członków i partnerów LGD.

Obecnie reprezentatywność kształtuje się następująco:

Rys.1.

1. Sektor publiczny – 9 członków

2. Sektor gospodarczy – 6 członków

3. Sektor społeczny – 33 członków

I. 4. Struktura Rady.

1. Zgodnie z § 30. ust. 1 Statutu Rada składa się z 14 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków.
2. Rada wybiera ze swego grona przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza.
3. Rada w co najmniej 50 % składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 lit. „b” i „c” rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości kobiet i mężczyzn.
4. Posiedzenia Rady odbywają się w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz na 3 miesiące.

§ 31 Statutu określił kompetencje Rady, do których w szczególności należy:

- przygotowanie i przedstawienie Walnemu Zebraniu Członków projektu Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia,
- wybór operacji, które mają być realizowane w ramach zatwierdzonej przez Walne Zebranie Lokalnej Strategii Rozwoju w rozumieniu Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w związku z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008r. W sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz. U. Nr 103, poz.659).

I. 5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD oraz organu decyzyjnego.

Zasady i procedury funkcjonowania LGD, a także podział obowiązków i kompetencji określa Statut, Regulamin Rady (organu decyzyjnego), Procedura naboru na wolne stanowiska wraz z opisem stanowisk.

Szczegółowe kwestie dotyczące powoływania i odwoływania członków organu decyzyjnego zostały określone w Statucie LGD „Trzy Doliny”, natomiast zasady funkcjonowania organu decyzyjnego zostały określone w dokumencie pn. „Regulamin organizacyjny Rady

Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”, który stanowi załącznik nr 1 do niniejszego dokumentu, i określa sposób procedowania organu decyzyjnego, w tym również procedurę wyłączenia członka Rady z wyboru operacji, w sytuacji pojawienia się wątpliwości co do jego bezstronności.

Na podstawie Statutu LGD utworzone zostanie Biuro LGD, służące zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania LGD. W Biurze LGD przewiduje się 3 stanowiska pracy: Kierownik Biura, Asystent Kierownika Biura, Księgowy Stowarzyszenia. Ponadto do realizacji ściśle określonych zadań, związanych z prawidłową realizacją LSR, Zarząd może zatrudniać, w ramach zlecenia, koordynatorów/asystentów gminnych w liczbie 3 do 5 osób. Wykonanie zadań związanych z prawidłowym funkcjonowaniem i rozwojem Stowarzyszenia może zostać powierzone członkom Zarządu (nie więcej niż 3 osobom), w formie umowy zlecenia.

Obsługa prawna prowadzona będzie w oparciu o zewnętrzną instytucję, firmę lub osobę uprawnioną do świadczenia tego typu usług.

O potrzebie zatrudnienia pracowników i rozpoczęciu procedury naboru decyduje Zarząd. Procedura naboru stanowi załącznik nr 2, a Opis stanowisk pracowników Biura Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny” stanowi załącznik nr 3 do LSR.

Warunki techniczne i lokalowe biura.

Biuro Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania zostało zlokalizowane w Gądeczu w pałacu, w którym obecnie funkcjonują: Gabinety Rehabilitacyjne, Środowiskowy Dom Samopomocy oraz w przyszłości ma mieścić się Zakład Aktywności Zawodowej. Biuro LGD zostanie utworzone z dawnych pomieszczeń biurowych Domu Pomocy Społecznej. Wejście do pomieszczeń jest niezależne od pozostałych instytucji. Lokal o powierzchni lokalu 53,43 m² został przekazany Stowarzyszeniu przez Gminę Dobrcz w formie użyczenia. Ponadto ustalono, że na archiwum zostanie przekazane pomieszczenie magazynowe, które znajduje się na półpiętrze. Biuro składa się z pięciu pomieszczeń biurowych oraz zaplecza socjalnego. Warunki techniczne i lokalowe opisuje załącznik nr 4 do LSR.

I. 6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego.

Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego przedstawia tabela nr 1. Z uwagi na znaczącą rolę LGD we wdrażaniu operacji dotyczących Osi 3 Programu Rozwoju

Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 do Rady Stowarzyszenia są wybierane osoby o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu, gwarantujących wysoki poziom merytoryczny podejmowanych decyzji. Członkowie Rady są wybierani spośród członków stowarzyszenia przez Walne Zebranie Członków LGD „Trzy Doliny”.

Większość osób wchodzących w skład organu decyzyjnego, a więc Rady, posiadają odpowiednie kwalifikacje i doświadczenie umożliwiające im trafną ocenę i wybór projektów zgłaszanych do realizacji przez beneficjentów z obszaru działania LGD. Członkowie Rady posiadają wiedzę związaną z tematyką rozwoju obszarów wiejskich, a w szczególności rozwoju zrównoważonego w ujęciu środowiskowym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. W skład Rady wchodzi osoby działające w różnych obszarach tematycznych, ważnych dla rozwoju wsi, m.in. ekologia, kultura, gospodarka, edukacja, rozwój lokalny, rolnictwo. Większość członków Rady posiada certyfikaty i dokumenty równoważne potwierdzające ukończone kursy, szkolenia i zajęcia praktyczne.

Osoby wchodzące w skład Rady, poprzez fakt wieloletniego zamieszkania na tym terenie, są mocno związane z obszarem działania LGD.

Tab.1. Doświadczenie i wiedza członków organu decyzyjnego

Lp.	Imię	Nazwisko	Wiedza i doświadczenie	Dokumenty potwierdzające wiedzę i doświadczenie (pełna nazwa i nr dokumentu)	Znajomość języka roboczego UE	Dokumenty potwierdzające znajomość języka roboczego UE (pełna nazwa i nr dokumentu)	Dokument potwierdzający zameldowanie na pobyt stały co najmniej 3 lata na obszarze objętym LSR	Reprezentuje gminę (nazwa gminy)
1.	Stanisław	Szwajca	Szkolenie dotyczące zasad opracowania i oceny Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Doświadczenie w realizacji projektów	Zaświadczenie uczestnictwa w szkoleniu Górzno 14-15 listopada 2008 r. Umowa o dzieło nr 30/2008 na koordynowanie projektu w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich w roku 2008 – Wojnowska Akademia Aktywności Dzieci i Młodzieży	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Sicienko
2.	Bożena Katarzyna	Napierała	Programowanie rozwoju regionalnego i zarządzanie projektami Szkolenie dotyczące zasad finansowania działalności biura Lokalnej Grupy Działania w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju	Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych nr 357 Bydgoszcz z 02.09.2003 r. Zaświadczenie o uczestnictwie w szkoleniu Przysiek 15.12.2008 r.	Język angielski	The Senate of the University of Guelph - Master of Science - 05.10.1995 r.	oświadczenie	Gmina Nowa Wieś Wielka

			<p>Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013</p> <p>Pozyskiwanie środków finansowych z funduszy unijnych na rzecz przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy</p> <p>Przygotowanie wniosków w sprawie pozyskiwania środków pomocowych współfinansowanych ze środków unijnych</p>	<p>Umowa o pracę znak : RO.III.1111-44/03 , zakres obowiązków z dnia 02.01.2004 r.</p> <p>Umowa o pracę znak: RO.III.1111-65/04 i zakres obowiązków z dnia 01.07.2004 r.</p> <p>Umowa o pracę znak RO.III.1111-3/07 i zakres obowiązków z dnia 12.07.2007 r.</p> <p>Sprawozdanie z realizacji projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nr 0-1/2006/36/3.1/ZPORR/04</p>				
3.	Elżbieta	Wysocka	<p>Wiedza z zakresu PROW, EFS, K-P RPO</p> <p>Doświadczenie w realizacji projektów</p>	<p>Zaświadczenie ukończenia cyklu szkolenia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich Firma Doradcza BARFIN</p> <p>Umowa nr 221 z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej</p>	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Solec Kujawski
4.	Waldemar	Michniewicz	Wiedza z zakresu PROW, EFS, K-P RPO	Zaświadczenie ukończenia cyklu szkolenia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Nowa Wieś Wielka

				Firma Doradcza BARFIN				
5.	Anna	Wieloszyńska	<p>Wiedza z zakresu PROW, K-P RPO, EFS</p> <p>Doświadczenie z zakresu pozyskiwania funduszy z PFRON</p>	<p>Zaświadczenie ukończenia cyklu szkolenia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich Firma Doradcza BARFIN</p> <p>Umowa nr 276 z 20.07.2007 r. zawarta w ramach rządowego programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Działanie nr 1.3 – Integracja i Aktywizacja Osób Niepełnosprawnych</p>	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Nowa Wieś Wielka
6.	Rafał	Gibas	<p>Wiedza z zakresu PROW, K-P RPO, EFS,</p> <p>Nowoczesne zarządzanie w administracji publicznej</p> <p>Doświadczenie projektowe-zatrudniony na stanowisku ds. programów pomocowych</p>	<p>Zaświadczenie ukończenia cyklu szkolenia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich Firma Doradcza BARFIN</p> <p>Certyfikat Programu szkoleniowego MSWiA Warszawa 2003 r.</p> <p>Zaświadczenie nr K/1025-28/08 o zatrudnieniu na stanowisku ds. programów pomocowych/ zakres obowiązków z dnia 02.01.2002 r.</p>	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Koronowo
7.	Małgorzata	Niedźwiedzka	<p>Wiedza z zakresu integracji Europejskie</p> <p>Doświadczenie w realizacji projektów</p>	<p>Świadectwo ukończenia Studiów Podyplomowych w zakresie „Integracji Europejskiej”</p> <p>Umowa na realizację projektu z Akademii Rozwoju</p>	Nie dotyczy	-	-	Gmina Solec Kujawski

			Wydanie przewodnika „Walory Gminy Solec Kujawski”	Filantropii nr 42/DL4-OG/2005				
8.	Krzysztof	Szala	Wiedza z zakresu prawa europejskiego, stosunków międzynarodowych prawnych zasad samorządu terytorialnego Doświadczenie projektowe	Dyplom ukończenia Studium Europejski nr 44/2002 z dnia 08.11.2002 r. Sprawozdanie z realizacji umowy nr AOW.I-3040-UE-82/2005-61412-UM4200075/05	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Dobrcz
9.	Teresa	Sze fler	Wiedza z zakresu środków pomocowych dla organizacji pozarządowych oraz EFS Realizacja projektu "Nasz	POKL szansą rozwoju zasobów ludzkich w regionie – seminarium organizator PTE w Bydgoszczy sierpień 2008/Podstawy Fundraisingu; Zarządzanie systemem finansowania organizacji; Wizerunek PR organizacji; Kampanie społeczne i sponsoring – Toruń 2008/Warsztaty dla nowopowstałych organizacji pozarządowych potencjalnych beneficjentów MIKRO organizator FUNDUSZ DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH w ramach komponentu Demokracja i społeczeństwo obywatelskie – wrzesień 2008 r. Umowa nr 42/239/SG -	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Dobrcz

			mały zuch śpiewa i mówi w językach dwóch"	II/2008				
10.	Maria	Michalska	-	-	Nie dotyczy	-	-	Gmina Dobrcz
11.	Barbara	Porazińska	Doświadczenie projektowe	Umowa z PRO BONA POLONIAE nr UD 38/2008/k	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Koronowo
12.	Iwona	Ościak	Wiedza z zakresu „Finansowanie projektów z infrastruktury technicznej ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego województwa Kujawsko-Pomorskiego Doświadczenie zawodowe	Certyfikat z Doradztwo Ekonomiczne i Finansowe DORFIN - marzec 2008 r. Zakres obowiązków z 05.03.2008 r.	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Sicienko
13.	Grażyna	Walukiewicz	Wiedza z zakresu PROW, EFS, K-P RPO	Zaświadczenie ukończenia cyklu szkolenia z zakresu rozwoju obszarów wiejskich Firma Doradcza BARFIN	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Solec Kujawski
14.	Marek	Nadolny	-	-	Nie dotyczy	-	oświadczenie	Gmina Sicienko

I. 7. Doświadczenie LGD i członków LGD albo jej partnerów w realizacji operacji.

Tab.2. Doświadczenie LGD i jej partnerów w realizacji projektów o charakterze podobnym do zakresu pomocy określonym dla

Osi 3 i 4

Lp.	Podmiot realizujący projekt	Nazwa projektu	Nazwa programu	Zakres projektu	Czas realizacji	Wartość całkowita w PLN	Kwota dotacji w PLN
1.	Gmina Nowa Wieś Wielka	Budowa kanalizacji sanitarnej Olimpin osiedle – warunkiem	ZPORR	Budowa systemu kanalizacji sanitarnej	Czerwiec 2005 - maj 2006	1.377.250,70	688.625,35

		spójnego rozwoju Gminy Nowa Wieś Wielka					
2.	Gmina Koronowo	Odbudowa stawu wiejskiego zlokalizowanego w centralnej części Gogolina	SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”	Odbudowa stawu	2006	93.752,83	75.001,60
3.	Gmina Koronowo	Remont budynku świetlicy wiejskiej w Wilczu	SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”	Remont budynku świetlicy – roboty budowlane	2007	60.078,86	60.062,40
4.	Gmina Sicienko	Przebudowa oczyszczalni ścieków w Wojnowie	SAPARD	Uzyskano nowoczesny obiekt o przepustowości Q=270m3/d	Grudzień 2003- listopad 2004	1.245.335,11	622.667,11
5.	Gmina Sicienko	Remont elewacji i dachu Izby Tradycji Kulturalnej w Sicieniu	SPO „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”	Odrestaurowanie obiektu, stanowiącego centrum kulturalne Gminy	Czerwiec 2005- wrzesień 2006	196.142,01	154.028,00

Tab.3. Doświadczenie i wiedza pozostałych członków LGD

Lp.	Podmiot realizujący projekt	Nazwa projektu	Nazwa programu	Zakres projektu	Czas realizacji	Wartość całkowita w PLN	Kwota dotacji w PLN
1.	Stowarzyszenie Rozwoju Solca Kujawskiego	Centrum Aktywności Zawodowej	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich	Wsparcie dla osób rozpoczynających karierę zawodową	Kwiecień- wrzesień 2003	52.350,00	52.350,00
2.	Gmina Koronowo	Szkoła Podstawowa w Buszkowie: remont sanitariatów	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich	Remont sanitariatów budynku szkoły	2004	54.379,00	21.751,00
3.	Gmina Koronowo	Wypożyczenie świetlicy szkolnej w Zespole Szkół im Leona Wyczółkowskiego. Wypożyczenie klas zerowych	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich	Zakup wyposażenia do szkół z terenu Gminy Koronowo	2005	97.632,09	36.564,00

		we wszystkich Szkołach Podstawowych funkcjonujących na obszarze wiejskim Gminy Koronowo (Witoldowi, Wtelno, Buszkowo, Sitowiec, Łąsko Wielkie, Wierzchucin Królewski.)					
4.	Gmina Nowa Wieś Wielka	Modernizacja szkoły podstawowej w Brzozie	Program Aktywizacji Obszarów Wiejskich	Modernizacja szkoły	2004	34.438,92	14.464,00
5.	Towarzystwo Rozwoju Gminy Dobrcz	Aktywny obywatel- rozwój inicjatyw lokalnych	„Wspieranie lokalnych inicjatyw wiejskich w ramach aktywizacji terenów wiejskich- GRANTY-Lider	Zwiększenie wiedzy mieszkańców o istniejących funduszach strukturalnych oraz pobudzenia do aktywności lokalnej	Maj-wrzesień 2008	12.251,89	11.999,20

II. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

II.1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD albo będących jej partnerami.

LGD „Trzy Doliny” obejmuje obszar siedmiu gmin należących do powiatu bydgoskiego:

- gmina wiejska Białe Błota,
- gmina wiejska Dobrcz,
- gmina miejsko-wiejska Koronowo,
- gmina wiejska Nowa Wieś Wielka,
- gmina wiejska Osielsko,
- gmina wiejska Sicienko,
- gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski.

Jedyną gminą powiatu bydgoskiego, która nie należy do LGD „Trzy Doliny” jest Dąbrowa Chełmińska.

Liczba mieszkańców gmin należących do LGD „Trzy Doliny” wynosi **89 658** (stan na 31 grudnia 2006 r.), obszar – **1 271 km²**, w tym **48 km²** zajmują miasta: Koronowo i Solec Kujawski. Tereny wiejskie stanowią 96,2 % obszaru.

Gmina wiejska Białe Błota składa się z 11 sołectw: Białe Błota, Ciele, Kruszyn Krajeński, Lisi Ogon, Łochowice, Łochowo, Murowaniec, Prądky, Przyłęki, Trzciniec, Zielonka.

Gmina wiejska Dobrcz składa się z 21 sołectw: Augustowo, Borówno, Dobrcz, Gądecz, Kotomierz, Kozielec, Kusowo, Magdalenka, Nekla, Sienno, Stronno, Strzelce Dolne, Strzelce Górne, Suponin, Trzebień, Trzeciewiec, Trzęsacz, Wudzyn, Wudzynek, Włóki, Zalesie.

Gminę miejsko-wiejską Koronowo tworzą: miasto Koronowo oraz 33 sołectwa: Buszkowo, Byszewo, Bytkowice, Dziedzinek, Glinki, Gogolin, Gogolinek, Gościeradz, Huta, Krąpiec, Lucim, Łąsko Małe, Łąsko Wielkie, Mąkowsko, Morzewiec, Nowy Dwór, Nowy Jasiniec, Okole, Osiek, Popielewo, Salno, Samociążek, Sitowiec, Skarbiewo, Stary Dwór, Stary Jasiniec, Tryszczyn, Wierzchucin Królewski, Więżowno, Wilcze, Wiskitno, Witoldowo, Wtelno.

Gmina wiejska Nowa Wieś Wielka składa się z 15 sołectw: Brzoza (w tym: Chmielniki, Emilianowo, Piecki), Dąbrowa Wielka, Dobromierz, Dziemionna, Jakubowo, Januszkowo, Kobylarnia, Kolankowo, Leszyce, Nowa Wieś Wielka, Nowa Wioska, Nowe Smolno, Olimp, Prądocin i Tarkowo Dolne.

Gmina wiejska Osielsko składa się z 7 sołectw: Bożenkowo, Jaruzyn, Maksymilianowo, Niemcz, Niwy Wilcze, Osielsko, Żołędowo.

Gmina wiejska Sicienko składa się z 20 sołectw: Dąbrówka Nowa, Gliszcz, Kruszyn, Łukowiec, Mochle, Murucin, Nowaczkowo, Osówiec, Pawłówek, Samsieczno, Sicienko, Strzelewo, Szczutki, Trzemiętowo, Trzemiętówko, Wierzchucice, Wierzchucinek, Wojnowo, Zawada-Ugoda, Zielonczyn.

Gminę miejsko-wiejską Solec Kujawski tworzą: miasto Solec Kujawski oraz 4 sołectwa: Chrośna, Kujawska, Otorowo-Makowska, Przyłubie.

Tab.4. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD „Trzy Doliny”, stan na 31.XII.2006 r. GUS.

Lp.	Gmina	Ilość sołectw	Ludność		Obszar	
			Osoby	%	km ²	%
1.	Białe Błota	11	14309	16,0	122	9,6
2.	Dobrcz	21	9253	10,3	130	10,2
3.	Koronowo	33	23 348	26,0	413	32,5
4.	Nowa Wieś Wielka	15	8 225	9,2	148	11,6
5.	Osielsko	7	9 337	10,5	103	8,1
6.	Sicienko	20	9031	10,0	180	14,2
7.	Solec Kujawski	4	16155	18,0	175	13,8
Razem		111	89658	100	1 271	100

II.2. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.

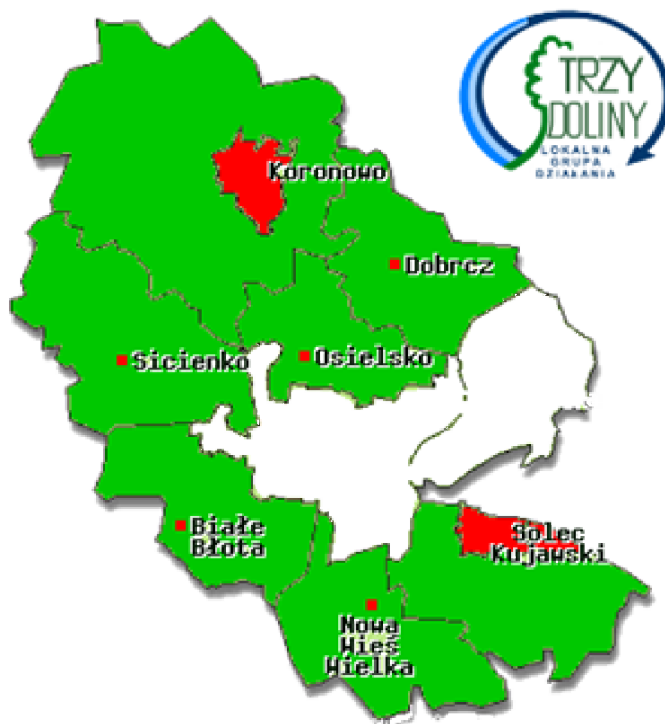
1. Opis obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności. Partnerstwo „Trzy Doliny” usytuowane jest w środkowo-zachodniej części Województwa Kujawsko-Pomorskiego i zajmuje 7,8% jego powierzchni (1.394 km²). Z partnerstwem graniczą powiaty: chełmiński, inowrocławski, nakielski, toruński, tucholski, świecki, żniński. Partnerstwo ma bardzo dogodne położenie komunikacyjne. W stolicy regionu krzyżują się ważne linie kolejowe, drogi międzynarodowe i krajowe. Bydgoszcz jest też jednym z największych w Polsce węzłów

żeglugi śródlądowej, a ponadto w jej południowej części znajduje się Międzynarodowy Port Lotniczy im. Ignacego Jana Paderewskiego. Przez teren partnerstwa przebiegają drogi łączące: Szczecin z Warszawą, Trójmiasto z Poznaniem, Koszalin z Łodzią. Znaczącą rolę odgrywa południowa obwodnica Bydgoszczy, od Pawłówka do Wypalenisk-Makowisk, przecinająca drogi w kierunku Nakła (przez Potulice), Szubina, Inowrocławia. Zakładane w dalszej przyszłości zamknięcie obwodnicy wokół Bydgoszczy znajdzie się w całości na terenie powiatu bydgoskiego. Istotne znaczenie mają też drogi z Bydgoszczy do Mroczy, Koronowa (przez Bożenkowo), szosa nr 243 z Fordonu przez Włóki, Kotomierz, Koronowo do Mroczy. Trzy kilkukilometrowe odcinki dróg szybkiego ruchu prowadzą z Bydgoszczy: na północną skarpę myślicieńską, do skrzyżowania z obwodnicą południową w Stryzku. Przez partnerstwo prowadzić też będą dwie spośród planowanych dróg ekspresowych, a mianowicie nr 5 i nr 10. Przez jego teren wiodą linie kolejowe: z Trójmiasta do Poznania i Łodzi, z Warszawy do Szczecina, fragment tzw. "magistrali węglowej" przez Emilianowo z jej stacjami węzłowymi w Maksymilianowie i Nowej Wsi Wielkiej. Na terenie partnerstwa istnieje maszt telewizyjno-radiowy w Trzeciewcu (320 m wysokości). Ponadto pod Solcem Kujawskim wybudowano maszt nadajnika 1 Programu Polskiego Radia - o zasięgu ponad europejskim (330 i 289 m wysokości).

2. Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne. Granica obszaru objętego LSR przebiega zgodnie z granicami administracyjnymi gmin okalających miasto Bydgoszcz. Są to: gmina miejsko-wiejska Solec Kujawski, gminy wiejskie: Nowa Wieś Wielka, Białe Błota, Sicienko, gmina miejsko-wiejska Koronowo oraz gminy wiejskie: Dobrcz i Osielsko. Liczba mieszkańców w żadnym z dwóch wymienionych miast nie przekracza 20 tysięcy. Gminy należą do Powiatu Bydgoskiego i Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Istotnym elementem charakterystyki tego obszaru jest położenie gmin wokół Bydgoszczy, której rola dla mieszkańców partnerstwa polega m.in. na udostępnieniu miejsc pracy, obsłudze zdrowotnej, czy ofercie handlowej dóbr wyższego rzędu.

Rys.2. Obszar LGD „Trzy Doliny”. Mapa ze strony ZPP. Opracowanie własne.

Obszar LGD „Trzy Doliny” leży na styku krain geomorfologicznych: Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej, Doliny Fordońskiej, Doliny Noteci, Doliny Brdy, Wysoczyzny Świeckiej, Pojezierza Krajeńskiego. Cały ten obszar znalazł się w zasięgu ostatniego zlodowacenia skandynawskiego i posiada rzeźbę terenu charakterystyczną dla obszarów młodoglacjalnych. Typowy krajobraz to płaskie i faliste równiny morenowe oraz pagórki morenowe.

3. Uwarunkowania przyrodnicze.

Szczególną cechą obszaru LGD stanowiącą o jego specyfice i spójności jest położenie obszaru w dolinach trzech rzek: Wisły, Brdy i Noteci.

Największym bogactwem obszaru LGD „Trzy Doliny” są wody powierzchniowe, lasy oraz urozmaicona rzeźba terenu.

3. 1. Klimat. Obszar LGD leży w strefie klimatu umiarkowanego. Cechuje się przejściowością i zmiennością. Charakteryzuje się sporą liczbą dni pochmurnych, średnią temperaturą stycznia - 2°C, lipca +18°C. Opady atmosferyczne charakteryzują się zróżnicowanym rozkładem zarówno przestrzennym, jak i czasowym. Roczna wielkość opadów waha się w granicach 500-550 mm. Dominującymi wiatrami są tu wiatry zachodnie oraz południowo-zachodnie. Rzeźba, stosunki

wodne oraz szata roślinna na danym obszarze powoduje występowanie klimatów o charakterze lokalnym, specyficznym dla danego obszaru.

3.2. Gleby. Charakter pokrywy glebowej ściśle wiąże się z rzeźbą i litologią opisywanego obszaru. Dominującym typem gleb na danym obszarze są gleby bielicoziemne oraz gleby brunatnoziemne tj., brunatne i płowe. Strefowym glebom bielicoziemnym i brunatnoziemnym towarzyszą w obniżeniach gleby śródstrefowe, których charakter uwarunkowany jest przede wszystkim bliskością wód gruntowych. Są to m.in.: gleby torfowe, murszowe – głównie w dolinie rzeki Noteci, mady – w dolinie Wisły.

Całkowita powierzchnia użytków rolnych na obszarze LGD „Trzy Doliny” wynosi 60 953 ha. Wartość rolniczą gleb odzwierciedlają klasy bonitacyjne. Gleby w Kotlinie Toruńsko-Bydgoskiej są piaszczyste nadające się jedynie do zalesienia (kl. VI-VII). Gleby o wyższej wartości rolniczej znajdują się na Wysoczyźnie Świeckiej (gminy: Koronowo – klasa IV-V, Dobrcz – klasa IV, Sicienko – klasa II-IV).

Tab. 5. Udział powierzchni użytków rolnych w poszczególnych gminach w stosunku do ogólnej powierzchni użytków rolnych na obszarze LGD „Trzy Doliny”.

Gmina	Powierzchnia użytków rolnych w ha	Udział w %
Białe Błota	4 148	6,8
Dobrcz	10 483	17,2
Koronowo	23 128	37,9
Nowa Wieś Wielka	4 292	7,1
Osielsko	3 502	5,7
Sicienko	12 600	20,7
Solec Kujawski	2 800	4,6
Razem:	60 953	100

Cechą charakterystyczną dla obszaru LGD jest występowanie obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW). Obszary te występują we wszystkich gminach tworzących obszar LGD.

Tab. 6. Gospodarstwa rolne obszaru LGD „Trzy Doliny” – podział ze względu na powierzchnię w ha, według Powszechnego Spisu Rolnego w 2002 r.

Jednostka terytorialna	Powszechny spis rolny 2002 - gospodarstwa rolne z podziałem ze względu na powierzchnię w ha										
	Ogółem	Do 1	1-2	2-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-50	50-100	Pow. 100
	8156	2794	1322	1177	377	528	673	398	698	70	39
Białe Błota	451	172	106	90	17	18	25	10	10	0	0
Dobrcz	1 013	339	132	131	61	102	86	50	87	17	8
Koronowo	1 804	562	251	215	61	124	187	115	235	32	22
Koronowo - miasto	204	88	43	32	7	12	9	5	6	0	0
Koronowo - obszar wiejski	1 600	474	208	183	54	112	178	110	229	0	0
Nowa Wieś Wielka	457	103	99	103	27	33	37	21	31	0	0
Osielsko	978	488	205	153	52	31	30	11	6	0	0
Sicienko	935	322	114	136	46	64	91	67	70	16	9
Solec Kujawski	357	123	82	67	26	16	15	9	12	5	0
Solec Kujawski - miasto	203	80	50	47	10	4	5	0	3	0	0
Solec Kujawski - obszar wiejski	154	43	32	20	16	12	10	0	9	0	0

3. 3. Bogactwa naturalne. Na objętym Strategią obszarze nie występują istotne złoża bogactw naturalnych, za wyjątkiem niewielkich pokładów torfu (gmina Osielsko, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski) oraz kruszywa naturalnego. Złoża, te wykazują małą miąższość i małą powierzchnię.

3. 4. Lesistość. Na obszarze LGD powierzchnia lasów wynosi 515,70 km², co stanowi 40,60% powierzchni tego obszaru. Największą lesistość wykazują gminy Solec Kujawski, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Białe Błota, w których powierzchnia użytków leśnych wynosi odpowiednio 74%, 61%, 57%, 54%, w gminie Koronowo – ok. 32%, natomiast najmniejsza lesistość jest w gminie Dobrcz – 7% i Sicienko – 19%.

Na obszarze partnerstwa znajdują się zwarte kompleksy leśne, np. Puszcza Bydgoska. Warunki klimatyczne i glebowe sprzyjają rozwojowi siedlisk borowych, dlatego w składzie gatunkowym przeważa sosna zwyczajna. W obniżeniach terenowych zaznacza się typ siedliskowy – ols. Udział gatunków liściastych jest niewielki, z czego najczęściej występującymi gatunkami są: brzoza, lipa, dąb, olcha. W podszytach występują przede wszystkim: jałowce pospolite, kruszyny pospolite, jarzęby, leszczyny, trzmieliny. W celu upowszechniania wiedzy przyrodniczej i ekologicznej, na opisywanym obszarze znajdują się ścieżki dydaktyczno-przyrodnicze jak np. ścieżka „Buczyna”, która powstała w wyniku współpracy Nadleśnictwa Solec Kujawski i Gminy Nowa Wieś Wielka.

Również Nadleśnictwo Bydgoszcz utworzyło „leśną ścieżkę dydaktyczną” zlokalizowaną na terenie leśnictwa Białe Błota, o długości 5 km, z 13 przystankami tematycznymi. Natomiast w okalającym Koronowo kompleksie leśnym Grabina znajduje się oznakowana ścieżka historyczno-przyrodnicza „Cysterski Gaj”.

W związku z bliskością miasta Bydgoszczy, tereny leśne spełniają głównie rolę ochronną, społeczną i produkcyjną. Mają dużą wartość turystyczno-rekreacyjną, są miejscem masowego wypoczynku dla osób przyjeżdżających z pobliskich większych miast.

3. 5. Zasoby wodne. Zasoby wód powierzchniowych to przede wszystkim rzeki przepływające przez obszar LGD oraz jeziora. Do największych powierzchniowych wód płynących należą rzeki: Wisła, Brda i Noteć.

Wśród jezior wyróżnić możemy m.in. Jezioro Jezuićkie (pow. 147 ha) w gminie Nowa Wieś Wielka; Borówno (pow. 43,8 ha) i Kusowo (pow. 44 ha) w gminie Dobrcz. Natomiast w północnej części gminy Sicienko znajdują się jeziora: Słupowskie (pow. 119,9 ha), Wierzchucińskie Duże (pow. 49,2 ha) i Wierzchucińskie Małe (pow. 52,3 ha), zaliczane do Rynny Jezior Byszewskich, której główna część znajduje się na terenie gminy Koronowo.

Jednym z najbardziej atrakcyjnych rekreacyjnie akwenów obszaru LGD jest Zalew Koronowski. Akwen ten obejmuje powierzchnię ok. 1600 ha, jego długość wynosi 36 km, a maksymalna głębokość to ponad 20 m. Zalew Koronowski to sztuczny zbiornik wodny, który powstał po spiętrzeniu wód rzeki Brdy. Zalew umożliwia uprawianie różnych form turystyki wodnej, przede wszystkim żeglarstwa. Wokół zbiornika usytuowanych jest wiele przystani i ośrodków wczasowych.

Znajdujące się na opisywanym obszarze jeziora to przede wszystkim jeziora rynnowe i jeziora morenowe, które swoje powstanie zawdzięczają epoce lodowcowej. Ponadto na obszarze tym, znajdują się liczne niewielkie „oczka wodne” wypełniające dna zagłębień wytopiskowych oraz obszary mokradeł i podmokłości w dnach obniżen terenowych.

3.6. Ochrona Przyrody i Krajobrazu. Na obszarze objętym Strategią znajdują się tereny wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi, które objęto następującymi formami ochrony przyrody:

Rezerваты Przyrody:

- „Dziki Ostrów” (leśny) – gmina Nowa Wieś Wielka, powierzchnia 74,68 ha, położony w północno-zachodniej części Obszaru Chronionego Krajobrazu „Łąki Nadnoteckie”. Podstawową wartością tego rezerwatu są zbiorowiska dąbrów z bardzo wartościowymi gatunkami runa leśnego, a także występujące w obniżeniach terenu fragmenty łągów i olsów z dużym udziałem olszy czarnej,
- „Tarkowo” (florystyczny) – gmina Nowa Wieś Wielka, powierzchnia 0,25 ha, objęty ochroną z uwagi na występowanie roślinności torfowiska wysokiego (wiśnia karłowata),
- „Łążyn” (leśny) – gmina Solec Kujawski, powierzchnia 26,22 ha. Jest to obszar wydm śródlądowych z ponad 170letnim drzewostanem boru sosnowego,
- „Kruszyn” (leśny) – utworzony celem zachowania zboczy pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej z fragmentami grądów zboczowych. Położony jest w gminie Sicienko na terenie Nadleśnictwa Żołędowo,
- „Różanna Dęby” (leśny) – częściowa ochrona dotyczy ekosystemu, na którym występują ponad 200-letnie dęby. Rezerwat położony jest w gminie Koronowo w Nadleśnictwie Różanna w dolinie Brdy,
- „Augustowo” (florystyczny) – rezerwat położony w gminie Dobrcz w Nadleśnictwie Żołędowo, pow. 6,76 ha. Utworzony dla ochrony lasu bagiennego typu ols z typowo wykształconymi zespołami roślinnymi - olsu torfowcowego i olsu porzeczkowego.
- „Bagno Głusza” (ornitologiczny) – w gminie Koronowo, Nadleśnictwo Runowo. Cenne środowisko wodne, bagienne, łąkowe oraz leśne stanowiące miejsce lęgów i występowania rzadkich gatunków ptaków, ze znacznym udziałem gatunków zagrożonych w skali krajowej i europejskiej. Krajobraz w sąsiedztwie rezerwatu odznacza się występowaniem licznych pagórków i wzgórz morenowych oraz terenów obniżen z zarastającymi jeziorkami, oczkami wodnymi lub torfowiskami,
- „Dolina Rzeki Brdy” (krajobrazowy) – gmina Koronowo, utworzony dla ochrony doliny rzeki Brdy.

Parki Krajobrazowe:

„Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego” (dawniej „Dolina Dolnej Wisły” – leży na terenie gminy Dobrcz i Osielsko), jest jednym z większych powierzchniowo

Parków Krajobrazowych w Polsce. Powstał w wyniku połączenia dwóch istniejących już wcześniej: Chełmińskiego i Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego. Obecnie ochroną objęta została prawo- i lewobrzeżna dolina Wisły od Bydgoszczy po Nowe. Ochroną objęto atrakcyjny, naturalny krajobraz doliny Wisły, jednej z niewielu, gdzie zostały zachowane naturalne ekosystemy z przylegającymi do brzegów rzeki łąkami, starorzeczami, lasami łągowymi oraz stromymi zboczami, dolinkami erozyjnymi, wąwozami porośniętymi grądami zboczowymi, roślinnością kserotemiczną i zbiorowiskami zaroślowymi. Dolina Wisły jest miejscem bytowania, a zwłaszcza szlakiem wędrówek wielu gatunków zwierząt, szczególnie ptaków.

Obszar Chronionego Krajobrazu:

- „Łąki Nadnoteckie” – (gminy Nowa Wieś Wielka, Białe Błota i Sicienko) jest to część korytarza ekologicznego o randze międzynarodowej z uwagi na umiejscowione tutaj szlaki wędrówek ptaków, liczne obszary uwilgotnionych gleb organicznych oraz związanych z nimi zbiorowisk roślinności łąkowej. Obszar został objęty ochroną przede wszystkim ze względu na ogromne bogactwo awifauny oraz walory krajobrazowe, jak również ochronę zbiornika wód podziemnych. Ze względu na charakter terenu swoje siedliska i miejsce lęgu znalazło tu ponad 100 gatunków ptaków, w tym wiele gatunków ptaków błotnych, w tym również objętych ochroną gatunkową,
- „Wydm Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej” – (gmina Solec Kujawski) obszar ten obejmuje jedno z największych w Polsce pól wydmowych, pokrywające najwyższe terasy Pradoliny Wisły. Podstawowym celem ochrony jest zachowanie unikatowych form rzeźby terenu, kompleksów leśnych istotnych dla regulacji stanu atmosfery oraz ochrony zasobów wód podziemnych,
- „Rynna Jezior Byszewskich” (w gminie Sicienko) z jednym z większych w województwie kujawsko-pomorskim Jeziorem Słupowskim,
- *Obszar Chronionego Krajobrazu Zalewu Koronowskiego.*

Na terenie LGD mają siedliska liczne ptaki chronione, do których należą: perkoz dwuczuby, perkoz, bąk, krogulec, myszołów, pustułka, kobuz, derkacz, żuraw, pójdzka, puszczyk, zimorodek, dudek, dzięcioł czarny, czapla siwa. Gatunki te można spotkać w lasach, na łąkach oraz w przyjeziornych szuwarach jezior.

Wszystkie gminy poszczycić się mogą pomnikami przyrody m.in. takimi jak: dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, topola biała, topola czarna, jesion wyniosły, aleje i skupiska (lipowe, dębowe,

sosnowe) oraz głązy narzutowe. Innymi formami ochrony przyrody występującymi na obszarze LGD są: użytki ekologiczne i obszary Natura 2000. Przez teren LGD „Trzy Doliny” przebiegają następujące typy obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000:

SPECJALNE OBSZARY OCHRONY (SOO):

- Dolina Noteci przebiegająca m.in. przez gminy Białe Błota i gminę Sicienko.
- Solecka Dolina Wisły przebiegająca m.in. przez gminy Solec Kujawski, Dobrcz i Osielsko.
- Dybowska Dolina Wisły przebiegająca m.in. przez gminę Solec Kujawski.

OBSZAR SPECJALNEJ OCHRONY (OSO):

- Dolina Dolnej Wisły obejmująca obszar 33.559,0 ha, przebiegająca m.in. przez gminy Solec Kujawski (1.291,3 ha), Dobrcz (673,7 ha) i Osielsko (44,2 ha).
- Dolina Środkowej Noteci i Kanału Bydgoskiego obejmująca obszar 32.672,1 ha, przebiegająca m.in. przez gminy Białe Błota (493,3 ha) i Sicienko (1.111,7 ha).

4. Uwarunkowania kulturowe. Partnerstwo „Trzy Doliny” położone jest na styku kultur. Tak naprawdę trudno jest znaleźć wspólne korzenie. Z jednej strony mamy piękne Kujawy, z drugiej Pałuki i Pomorze. Zwyczaje i obrzędowość kujawska przejawia się w elementach strojów oraz tradycji. Na terenie naszego partnerstwa pojawiają się również elementy kultury rzeszowskiej. Wynika to z faktu, że na terenach tych po II wojnie światowej osiedlali się przesiedleńcy z południa Polski. W wielu miejscach zostały zachowane historyczne pamiątki ubiegłych wieków, połączone często siecią szlaków turystycznych.

4. 1. Zabytki kultury. Do najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego zaliczyć należy:

Gmina Białe Błota

- Kościół p.w. Matki Boskiej Bolesnej w Cielu (murowany z czerwonej cegły, styl neogotycki, zbudowany w 1896 roku),
- Kościół p.w. Św. Kazimierza w Łochowie (murowany z czerwonej cegły, zbudowany w 1902 roku),
- Kościół p.w. NMP Wniebowziętej w Przyłękach (zbudowany w 1916 roku).

Gmina Dobrcz

- Kościół p.w. Świętego Wawrzyńca w Dobrczu (zbudowany w połowie XIX wieku),

- Kościół p.w. Świętej Marii Magdaleny we Włókach (zbudowany z drewna pod koniec XVII),
- Kościół p.w. Matki Boskiej Królowej Polski we Włókach (z początku XX wieku),
- Kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia w Kozielcu (zbudowany w 1908 roku),
- Kościół p.w. Świętej Barbary w Wudzynie (murowany, z końca XIX),
- We wsi Wudzyn można też obejrzeć drewniane chaty z połowy XIX.

Gmina Koronowo

- Zespół poklasztorny cysterski – Kolegiata p.w. Najświętszej Marii Panny w Koronowie
- Kościół Św. Andrzeja (z końca XVI wieku),
- Ratusz Miejski (zaprojektowany w stylu późno klasycystycznym, wzniesiony w pierwszej połowie XIX),
- Średniowieczny układ urbanistyczny (z czasów Kazimierza Wielkiego; lokalizacja miasta odbyła się na prawie niemieckim, dla którego charakterystyczna była regularność zabudowy, wynikająca z zastosowania planu szachownicowego),
- Diabelski Młyn (z połowy XIX wieku),
- Synagoga (powstała w 1856 r., wykupiona od gminy żydowskiej w Bydgoszczy),
- Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy w Byszewie (z ok. 1651 r., przebudowany z wcześniejszego kościoła z XV lub XVI wieku, przebudowany w II poł. XVIII wieku, wystrój wnętrza barokowy i rokokowy),
- Spichlerz plebański (spichlerz plebański z XVIII wieku) i Cmentarz żydowski,
- W Koronowie znajduje się najwyższy, względem taflí wody, most kolejki wąskotorowej w Europie (Koronowo-Okole),
- 1,5 km od Buszkowa – znajduje się wiadukt kolejowy linii Koronowo - Tuchola zbudowany w 1909 r.

Gmina Nowa Wieś Wielka

- Pałacyk Myśliwski Hrabiów Skórzewskich (z końca XIX wieku, neogotycki),
- Kościół parafialny w Nowej Wsi Wielkiej,
- Zabudowa infrastruktury wiejskiej osadnictwa pruskiego.

Gmina Osielsko

- XVI wieczny ołtarz przeniesiony z kościoła Klarysek w Bydgoszczy, znajdujący się obecnie w kościele parafialnym w Osielsku,
- Drewniany kościółek w Żołędowie.

Gmina Sicienko

- Kościół p.w. Św. Kazimierza Królewicza w Kruszynie,
- Kościół p.w. Św. Jakuba w Dąbrówce Nowej,
- Kościół p.w. Św. Andrzeja Boboli w Sicienku,
- Kościół p.w. Najświętszego Serca pana Jezusa w Samsiecznie,
- Kościół p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej w Wierzchucinku,
- Zespoły parkowo-pałacowe w Kruszynie, Mochlu, Wojnowie i Słupowie.

Gmina Solec Kujawski

- Kościół Parafii p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa (wybudowany w 1847 roku, posiadający piękne witraże),
- Kościół Parafii p.w. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika (wybudowany w latach 1910-1912, posiadający stylowe nawy, prezbiterium i piękne ołtarze wykonane w stylu barokowym oraz ołtarz główny zbudowany w stylu manierystycznym),
- Kamienica przy ul. 23 Stycznia 13, w której aktualnie mieści się Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych (wybudowana w latach 1891-1903 w stylu neoklasycystycznym),
- Fragmenty Osadnictwa Olenderskiego znajdujące się na terenie wsi Otorowo i Przyłubie.

4.2. Obrzędy i zwyczaje. Zasobami niematerialnymi dziedzictwa kulturowego są przede wszystkim obrzędy i zwyczaje, łączące się z codziennym życiem na wsi. Wyróżnić można obrzędy związane z porami roku, ze świętami kościelnymi i podporządkowane kalendarzowi.

Obrzędy wiosenne rozpoczyna rozpowszechniony w całej Polsce zwyczaj topienia marzanny. W Wielkanoc przetrwał zwyczaj szukania zajęczka oraz dyngus. W okresie letnim kultywowany jest zwyczaj puszczania wianków świętojańskich w wigilię św. Jana. Najbardziej popularnym zwyczajem są dożynki – święto plonów. Jest to zwyczaj ludowy Słowian i plemion bałtyckich związany w naszym regionie z wieńcem. Tradycyjne dożynki obchodzone były w pierwszy dzień

jesieni. Święto poświęcone było tegorocznym zbiorom zbóż, podczas którego dziękowano bogom za plony i proszono o jeszcze lepsze w następnym roku. Obecnie uroczystości dożynkowe mają zarówno religijny, w postaci mszy dziękczynnej za plony, jak i ludowy charakter, powiązany z zabawą z okazji zakończenia zbiorów. Oprócz dożynek w poszczególnych gminach organizowane są dożynki powiatowe, które mają na celu zintegrowanie mieszkańców gmin powiatu bydgoskiego. Służą promocji, przez co każda z gmin może pokazać to, co w nich najlepsze. Istotnym elementem uroczystości gminnych staje się tzw. stół wiejski, na którym pojawiają się tradycyjne wyroby m.in. powidła, smalec, ogórki kiszane, pierogi oraz napitki według starej receptur.

W kultywowaniu tradycji ludowych znaczący udział mają koła gospodyń wiejskich. Na terenie LGD działają również zespoły folklorystyczne np. „Solecczanie” czy „Kruszynianki”, które poprzez pieśni i swoje stroje biorą czynny udział w kultywowaniu tradycji naszego obszaru.

Chcąc w pełni wykorzystać posiadane dziedzictwo kulturowe i historyczne obszaru organizowane są różne imprezy regionalne, z których na szczególną uwagę zasługują m.in.:

- *Święto Śliwki* – odbywające się każdego roku w Strzelcach Dolnych (gmina Dobrcz), podczas którego przybyli goście mogą zobaczyć jak smażone są powidła oraz sami spróbować swoich sił w smażeniu. Powidła smażone są w tradycyjnych kotłach kuprowych przez 8-9 godzin na świeżym powietrzu. Na stoiskach oprócz powideł, prezentowane są inne wyroby kulinarne, takie jak: chleby, twarogi, wędliny.
- *Festyn Cysterski w Koronowie* – podczas imprezy można zobaczyć jak dawniej wyrabiano ceramikę, w jaki sposób wybijano monetę Koronowską czy wykonywano witraże, figurki ze słomy i siana. Uczestnicy zabawy mają okazję nauczyć się dawnych tańców, obejrzeć turniej kuszniczy, pokaz walk rycerzy. Podczas imprezy można również obejrzeć średniowieczny proces o czary, którego uwieńczeniem jest spalenie na stosie czarownicy.
- *Arie operowe na wodzie „Lato, Pieczyska i Śpiew” w Pieczyskach* – impreza przyciąga tysiące osób, koncerty organizowane są latem, uczestniczą w nich znani soliści operowi.
- *Festiwal Kapel Podwórkowych w Koronowie* – odbywający się od kilkunastu lat festiwal, na który przyjeżdżają kapele podwórkowe z całego kraju; impreza o dużej randze, propagująca folklor i muzykę ludową oraz *Festiwal Piosenki Żeglarskiej „Szuwarowe Szanty w Koronowie”*.

5. Uwarunkowania historyczne. Obszar Partnerstwa, który stanowi ok. 90% obszaru powiatu bydgoskiego, ukształtował się już w średniowieczu, w późniejszych wiekach tylko nieznacznie zmieniając zakres granic. W okresie staropolskim stanowił najbardziej na północ wysuniętą część Kujaw inowrocławskich (także Korony Polskiej), w XIX w. graniczny powiat regencji bydgoskiej Wielkiego Księstwa Poznańskiego, a od 1920 do 1938 województwa poznańskiego.

Najstarszą jednostką terytorialną Bydgoszczy była kasztelania wyodrębniona z kasztelani wyszogrodzkiej w XII wieku. Graniczyła z kasztelanią inowrocławską, nakielską i wyszogrodzką. Na zachodzie i północy granica kasztelani sięgała Plitwicy (czyli dzisiejszego ciągu 16 jezior byszewskich, a kiedyś jednolitego zbiornika wodnego o długości 30 km), na wschodzie Czerska Polskiego-Brdyujścia, na południu granicy południowej Puszczy Bydgoskiej. Około 1300 roku powstało księstwo bydgosko-wyszogrodzkie, którego władcą był Przemysław Kujawski. W 1325 r. książę ten lokował miasto Solec 18 km na wschód od Bydgoszczy.

W 1330 r. Krzyżacy wyruszyli z Torunia rozpoczynając strategiczną akcję opanowania całych Kujaw. Zrównali z ziemią Wyszogród i spalili Bydgoszcz. Przez okres kilku lat księstwo było okupowane. 19 kwietnia 1346 r. Bydgoszcz uzyskała prawa miejskie z rąk Kazimierza Wielkiego przebywającego w Brześciu Kujawskim.

Starostwo bydgoskie obejmowało oprócz Bydgoszczy 3 średniowieczne miasteczka: Fordon i Solec Kujawski obsadzające wspólnie z Bydgoszczą zakole Wisły oraz odległe o ok. 20 km Koronowo – miasto Cystersów, a także tereny nadnoteckie niedaleko Łabiszyna.

W 1772 r. Bydgoszcz została stolicą obwodu nadnoteckiego, w 1806 r. departamentu bydgoskiego Księstwa Warszawskiego, a od 1815 regencji Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Obwód nadnotecki podzielono na 4 powiaty: inowrocławski, nakielski, wałecki i bydgoski. Z kolei departament Księstwa Warszawskiego administrowany przez Bydgoszcz był prawie dwa razy większy, niż obecny region kujawsko-pomorski.

Od XIX wieku do 1975 r., kiedy powiaty zlikwidowano (przywrócono w 1999 r.) powiat bydgoski obejmował w stosunku do obecnego stanu dalsze tereny w kierunku Nakła kończąc się na granicy tego miasta oraz część terenów dzisiejszej gminy Pruszcz. Nie było w jego składzie terenów po prawej stronie Wisły, czyli dzisiejszej gminy Dąbrowa Chełmińska oraz części Bydgoskich Łąk Nadnoteckich.

Obecnie powiat bydgoski obejmuje jedynie część gmin, w których zauważa się bezpośrednie oddziaływanie aglomeracji bydgoskiej. Bydgoszcz jest jednym z niewielu miast w Polsce, którego powiat ziemski ogranicza się do gmin ościennych.

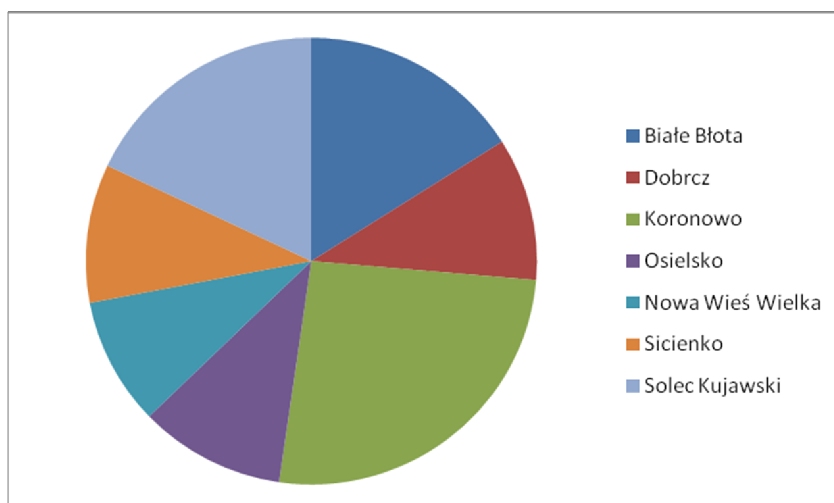
II.3. Ocena społeczno - gospodarcza obszaru, w tym potencjału demograficznego i gospodarczego obszaru oraz poziomu aktywności społecznej.

Obszar LGD „Trzy Doliny” zamieszkuje ok. 90 tys. mieszkańców. W ciągu ostatnich kilku lat obserwowany jest dynamiczny wzrost liczby ludności – 31 grudnia 2000 r. teren gmin tworzących obecne partnerstwo „Trzy Doliny” zamieszkiwało łącznie 79 706 osób, natomiast 31 grudnia 2006 r. – 89 793 osób. Daje to na przestrzeni 6 lat przyrost ponad 10 tys. mieszkańców (tj. o blisko 13%). Warto nadmienić, że w przypadku dwóch gmin partnerstwa mamy do czynienia z podziałem jednostek na teren miejski i wiejski – dotyczy to gmin Koronowo i Solec Kujawski, które zdefiniowano jako gminy miejsko-wiejskie. Pozostałe samorządy to gminy typowo wiejskie. Tabela poniżej prezentuje liczbę ludności zamieszkującą poszczególne gminy partnerstwa w latach 2000-2006.

Tab.7. Ludność na terenie objętym LSR

Gmina	Ludność faktycznie zamieszkała, stan na 31.XII.2006						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Białe Błota	10 677	11 101	11 528	12 066	12 861	13 674	14 309
Dobrcz	8 690	8 738	8 771	8 860	9 003	9 162	9 253
Koronowo	22 745	22 935	23 056	23 133	23 130	23 203	23 348
w tym Koronowo miasto	10 721	10 818	10 845	10 855	10 818	10 796	10 756
w tym Koronowo obszar wiejski	12 024	12 117	12 211	12 278	12 312	12 407	12 592
Osielsko	6 575	6 797	7 165	7 552	8 182	8 635	9 337
Nowa Wieś Wielka	7 166	7 390	7 539	7 686	7 906	8 064	8 225
Sicienko	8 297	8 423	8 527	8 645	8 732	8 945	9 031
Solec Kujawski	15 556	15 593	15 743	15 908	15 956	16 039	16 155
w tym Solec Kujawski miasto	14 577	14 623	14 770	14 930	14 958	15 026	15 122
w tym Solec Kujawski obszar wiejski	979	970	973	978	998	1 013	1 033
Razem (teren objęty LSR)	79 706	80 977	82 329	83 850	85 770	87 722	89 658

Opracowano na podstawie danych GUS (Tablice statystyczne z demografii)

Rys.3. Rozkład liczby mieszkańców poszczególnych gmin w ramach partnerstwa „Trzy Doliny”

Podział ludności zamieszkującej obszar partnerstwa ze względu na płeć wykazuje dużą równowagę. Łączna liczba kobiet dla wszystkich gmin partnerstwa wynosiła wg stanu na 31 grudnia 2006 r. 45 579 osób, natomiast łączna liczba mężczyzn – 44 214 osób. Dotyczy to ogólnej sumy wszystkich mieszkańców bez podziału na obszary miejskie i wiejskie partnerstwa. W przypadku samych terenów wiejskich liczba kobiet dla wszystkich gmin partnerstwa wyniosła 31 grudnia 2006 r. 32 076 osób, zaś mężczyzn 31 769 osób; w przypadku terenów miejskich (dot. miast Koronowo i Solec Kujawski) liczby te kształtowały się odpowiednio – 13 503 osoby (kobiety) i 12 445 osób (mężczyźni). Równowaga w podziale na płeć pozostaje zatem zachowana bez względu na sposób rozdziału analizowanego obszaru partnerstwa.

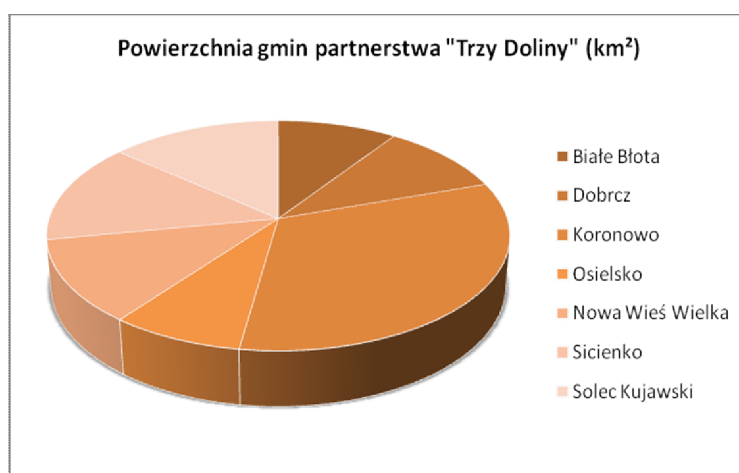
Całkowita powierzchnia terenu gmin tworzących LGD „Trzy Doliny” wynosi 1 271 km². Największa obszarowo jest miejsko-wiejska gmina Koronowo, mająca powierzchnię 413 km², natomiast najmniejsza – wiejska gmina Osielsko, obejmująca 103 km². W związku z największą powierzchnią, gmina Koronowo posiada na swoim terenie również największą liczbę sołectw tj. 33. Najmniej sołectw – jedynie 4, zlokalizowanych jest na obszarze miejsko-wiejskiej gminy Solec Kujawski. Łączna liczba sołectw w obszarze LGD „Trzy Doliny” wynosi 111. Strukturę powierzchni terenu objętego Lokalną Strategią Rozwoju oraz informacje na temat sieci osadniczej prezentują tabela i wykres poniżej, oraz tabele w załączniku nr 6 do LSR.

Tab.7. Powierzchnia gmin tworzących LGD „Trzy Doliny” (ogółem w km², 2006 r.)

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)
Białe Błota	122
Dobrcz	130
Koronowo	413
Osielsko	103
Nowa Wieś Wielka	148
Sicienko	180
Solec Kujawski	175
Razem (teren objęty LSR)	1 271

Opracowano na podstawie danych GUS (Bank Danych Regionalnych)

Rys.4. Powierzchnia gmin tworzących LGD „Trzy Doliny”

Jeśli chodzi o sytuację na rynku pracy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju – jest ona rezultatem zmian, do których doszło w minionych latach, zarówno na poziomie europejskim, krajowym, jak i regionalnym. Wyrażają się one sporym wzrostem zatrudnienia w sektorze prywatnym. Porównując lata 2003 i 2006, stwierdza się, iż łączna liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze gmin tworzących LGD „Trzy Doliny” spadła o blisko 2 tys. osób (dokładnie 1 979). Generalnie w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych, więcej jest kobiet (2003 – 54%, 2006 – 61%). Największe bezrobocie istnieje w gminie Koronowo – największej gminie partnerstwa. Należy podkreślić, iż na terenie objętym LSR istnieje również

grupa osób bezrobotnych, w wieku produkcyjnym, które nie są zarejestrowane w urzędach pracy. Świadczy to o występowaniu tzw. ukrytego bezrobocia, jak też znacznego odsetka osób pracujących za granicą. Zjawisko emigracji zarobkowej w szczególny sposób nasiliło się po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Ogólną sytuację na rynku pracy obszaru LGD „Trzy Doliny” przedstawiają tabele w załączniku nr 6 do LSR. Liczba podmiotów gospodarczych ogółem na terenie objętym działaniem LGD wynosiła w 2006 r. 8 044 (7 828 w sektorze prywatnym oraz 216 w sektorze publicznym). Liczba ta na przestrzeni lat systematycznie wzrastała – w roku 2000 wynosiła bowiem 6 202, a w okresie 2000-2006 odnotowano przyrost o 1 842 podmioty. Dominującą grupą podmiotów gospodarczych są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W roku 2006 na terenie gmin LGD „Trzy Doliny” ich liczba wynosiła 6 437. Władze poszczególnych samorządów podejmują szereg działań wspomagających i inspirujących rozwój przedsiębiorczości. Na terenie gminy Solec Kujawski utworzono doskonale funkcjonujący park przemysłowy z inkubatorem przedsiębiorczości, park przemysłowy planuje się utworzyć również na terenie gminy Koronowo. W pozostałych gminach podejmowano działania wspierające sektor prywatny m.in. poprzez prowadzenie Centrów Wspierania Przedsiębiorczości oraz organizowanie szkoleń rozwijających kompetencje mieszkańców w zakresie zakładania i prowadzenia firm. Istotnym zjawiskiem z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości, jest coraz częstsze lokowanie przez firmy bydgoskie swoich siedzib i filii na obszarze gmin LGD (gminy te są ościennymi dla Bydgoszczy). Szczegółową sytuację w zakresie liczebności podmiotów gospodarczych na terenie gmin LGD w latach 2000-2006, z uwzględnieniem podziału na kategorie i rodzaje podmiotów, prezentują tabela zamieszczona poniżej oraz tabele w załączniku nr 6 do LSR.

Tab.8. Podmioty gospodarcze ogółem – obszar LGD „Trzy Doliny”

Jednostka terytorialna	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Białe Błota	1 371	1 405	1 502	1 624	1 666	1 788	1 881
Dobrcz	550	565	581	618	604	624	643
Koronowo	1 370	1 424	1 504	1 536	1 467	1 484	1 472
Osielsko	615	707	794	893	973	1 069	1 137
Nowa Wieś Wielka	642	684	743	797	797	798	820
Siczenko	423	466	504	536	556	604	638
Solec Kujawski	1 231	1 260	1 322	1 346	1 369	1 437	1 453
Razem (teren objęty LSR)	6 202	6 511	6 950	7 350	7 432	7 804	8 044

Opracowano na podstawie danych GUS (Bank Danych Regionalnych)

Wysokość dochodów ogółem budżetów poszczególnych samorządów z terenu LGD dla roku 2006 kształtowała się w granicach 18,4 mln zł (Dobrcz) – 45,1 mln zł (Koronowo). Generalnie największe dochody posiadały gminy miejsko-wiejskie tj. wspomniana gmina Koronowo oraz gmina Solec Kujawski. Średnia wartość dochodów dla wszystkich gmin wyniosła natomiast 28,5 mln zł. W przypadku wydatków z budżetów gmin ogółem, najmniejszą wielkość wydatków odnotowano w gminie Sicienka – 18,5 mln zł, największą w gminie Koronowo – 46,6 mln zł. Średnie wydatki ogółem dla wszystkich gmin obszaru LGD „Trzy Doliny” w 2006 r. wyniosły 29,6 mln zł.

Na terenie obszaru LGD „Trzy Doliny” funkcjonują organizacje społeczne i pozarządowe o zróżnicowanym zakresie działania – tabela nr 9 oraz tabela w załączniku nr 6 do LSR. Pomimo dość dużej liczby organizacji, należy zauważyć, że większość działa tylko na terenie poszczególnych gmin, a czasami tylko jednej czy dwóch miejscowości. Zauważalne jest również coraz mniejsze zaangażowanie mieszkańców, szczególnie osób młodych, w działalność społeczną. W większości brakuje również współpracy pomiędzy poszczególnymi organizacjami. W związku z powyższym niezbędne jest aktywizowanie mieszkańców obszaru LGD, a także wsparcie dla funkcjonujących organizacji, w tym tworzenie zintegrowanej sieci wymiany doświadczeń i wiedzy pomiędzy nimi.

Tab.9. Stowarzyszenia i organizacje społeczne - obszar LGD „Trzy Doliny”

Jednostka terytorialna	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Białe Błota	6	8	8	10	15	17	19
Dobrcz	9	12	12	15	15	15	15
Koronowo	27	37	37	40	41	45	46
Osielsko	5	5	5	7	7	8	10
Nowa Wieś Wielka	9	9	9	9	11	13	15
Sicienka	5	10	15	16	16	19	21
Solec Kujawski	14	15	16	17	22	23	24
Razem (teren objęty LSR)	75	96	102	114	127	140	150

Opracowano na podstawie danych GUS (Bank Danych Regionalnych)

II.4. Specyfika obszaru. Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” położona jest na terenie powiatu bydgoskiego, który wchodzi w skład województwa kujawsko-pomorskiego. Granica obszaru objętego LSR przebiega zgodnie z granicami administracyjnymi gmin okalających miasto Bydgoszcz. **Spójność geograficzna** obszaru LGD polega na tym, iż tworzy go 7 z 8 gmin powiatu bydgoskiego. Do partnerstwa nie należy gmina Dąbrowa Chełmińska. Na obszarze LGD „Trzy Doliny” leżą krainy: Kotlina Toruńsko-Bydgoska, Dolina Fordońska, Dolina Noteci, Dolina Brdy, Wysoczyzna Świecka i Pojezierze Krajeńskie. Szczególną cechą obszaru LGD stanowiącą o jego specyfice i spójności jest **położenie obszaru w dolinach trzech rzek: Wisły, Brdy i Noteci**. Cały obszar objęty projektem jest spójny terytorialnie pod względem geograficznym. Największym bogactwem LGD „Trzy Doliny” są wody powierzchniowe, lasy oraz urozmaicona rzeźba terenu. Większość gmin charakteryzuje duże zalesienie (oprócz gminy Dobrcz), niektóre leżą na terenie Puszczy Bydgoskiej. Na terenie gmin objętych Strategią znajdują się obszary wyróżniające się szczególnymi walorami, które objęto różnorodnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu: Rezerwaty Przyrody, Parki Krajobrazowe, Obszary Chronionego Krajobrazu.

Cechą spójną obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju jest tendencja, która wskazuje na **coraz mniejszy udział rolnictwa w rozwoju obszaru**, pomimo tego, iż tworzą go gminy wiejskie i wiejsko-miejskie. Część gmin, w związku występowaniem ubogich gleb (szczególnie gminy Osielsko, Białe Błota, Nowa Wieś Wielka, Solec Kujawski) traci swój rolniczy charakter i zaczyna pełnić funkcje mieszkalne oraz rozwijać sektor gospodarczy. Natomiast gminy Koronowo, Dobrcz i Sicienko posiadają gleby o wyższej wartości rolniczej, a zatem wyższym potencjale rolniczym. Na całym obszarze Lokalnej Strategii Rozwoju występuje **duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych**, przeważają nieduże gospodarstwa do 5 ha, co sprawia, że część rolników poszukuje innych możliwości zarobkowania. Na terenach atrakcyjnych **pod względem rekreacji i turystyki rozwijają się usługi** w tym zakresie, poza tym działają się niewielkie firmy handlowe i drobny przemysł. Cechą spójną dla obszaru LGD jest wzrastająca tendencja osiedlania się na obszarach wiejskich ludności pochodzącej z okolicznych miast.

Na terenie LGD funkcjonują liczne organizacje pozarządowe. Należą do nich przede wszystkim Ochotnicze Straże Pożarne, Kluby Sportowe, Stowarzyszenia społeczne i Stowarzyszenia branżowe, Koła Gospodyń Wiejskich i Towarzystwa Promujące Region. Dużą aktywność wykazują kluby i zespoły sportowe oraz ochotnicze straże pożarne, które integrują większe

grupy osób w zorganizowane działania sportowe i przeciwpożarowe. Brakuje organizacji działających na rzecz rozwoju miejscowości, czy też wspólnot lokalnych. Mało jest też organizacji realizujących projekty lub programy ze środków UE. Główne źródła zasilające organizacje to dotacje ze strony Urzędów Gmin. Osoby zaangażowane i liderzy potrzebują szerokiego wsparcia szkoleniowego i merytorycznego. Podsumowując, **spójność** obszaru LGD **pod względem aktywności społecznej** polega na tym, iż pomimo dużego potencjału organizacje pozarządowe wymagają dalszego aktywizującego wsparcia.

Ważnym walorem obszaru objętego LGD „Trzy Doliny”, stanowiącym o jego specyfice jest **atrakcyjność rekreacyjna i turystyczna**, która wynika z następujących aspektów:

- występowanie terenów atrakcyjnych pod kątem przyrodniczo-krajobrazowym – jeziora, Zalew Koronowski, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты przyrody,
- położenie na obszarze, na którym występują obiekty świadczące o jego tradycji i kulturze np. kościoły, zespoły pałacowo-parkowe i poklasztorne, cmentarze,
- dostępność i bliskość innych obiektów historycznych i turystycznych Województwa Kujawsko-Pomorskiego,

Ponadto elementami decydującymi o spójności obszaru w kontekście realizacji LSR są:

- Konieczność rozwoju bazy i infrastruktury kultury,
- Konieczność rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej,
- Konieczność poprawienia jakości przestrzeni publicznej,
- Potrzeba promocji idei współpracy, zwłaszcza w zakresie tworzenia kompleksowej oferty turystycznej,
- Potrzeba promocji turystycznej obszaru LGD.

Konsultacje prowadzone wśród mieszkańców obszaru działania LGD „Trzy Doliny” w trakcie procesu tworzenia strategii, określiły wielorodność wspólnych czynników, które integrują mieszkańców oraz wskazały na zbieżność różnorodnych potrzeb. Efekty prowadzonych konsultacji zostały wykorzystane w procesie tworzenia strategii.

III. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR, wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse w otoczeniu), threats (zagrożenia otoczenia).

Analizę SWOT przeprowadzono w formie 3 spotkań warsztatowych w grupie przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” reprezentujących samorządy, organizacje pozarządowe, rolników i przedsiębiorców. Do przeprowadzenia analizy SWOT zastosowano metodę uspołeczniono-ekspercką. Uczestnicy moderowanych warsztatów wybrali najważniejsze dla nich obszary życia i dokonali oceny sytuacji rozwojowej obszaru poprzez wskazanie pozytywnych i negatywnych uwarunkowań, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Następnie analiza SWOT była konsultowana wielokrotnie podczas spotkań Grupy Roboczej ds. Lokalnej Strategii Rozwoju.

SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none">1) korzystna sieć drogowa2) dogodna komunikacja3) dostępność mediów (wodociągi, kanalizacja, energia elektryczna, telefonia)4) istniejące obiekty użyteczności publicznej,5) oferta kulturalna, sportowa, edukacyjna6) dostęp do oferty szkół średnich na terenie niektórych gmin LGD7) wysokiej jakości nowoczesne obiekty sportowe i rekreacyjne8) atrakcyjne turystycznie zasoby wodne9) atrakcyjne tereny wędkarskie, łowieckie, do uprawiania sportów wodnych i in.10) bogate zasoby leśne11) bogactwo flory i fauny, także w gatunki chronione12) występują różne formy ochrony obszaru (Natura 2000, rezerваты, obszary chronionego krajobrazu, inne)13) mało skażone środowisko naturalne14) interesujące zasoby historyczne15) kultywowane lokalnie tradycje, zwyczaje, święta	<ol style="list-style-type: none">1) niezadowalający stan techniczny dróg lokalnych,2) nierównomierna dostępność do środków komunikacji3) w niektórych gminach słaby stan techniczny i niewystarczający rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej4) w wielu miejscowościach trudno dostępny internet5) nierównomierny dostęp oraz słaby stan techniczny niektórych obiektów pełniących funkcje kulturalne, rekreacyjne, sportowe6) na części obszaru LGD niewystarczająco wykorzystana istniejąca baza oraz niedostateczna oferta m.in. edukacyjna, kulturalna, rekreacyjna, sportowa (np. słabo wykorzystane świetlice wiejskie)7) mało placów zabaw dla dzieci8) niewystarczająca oferta edukacyjna, sportowa dla młodzieży9) mała liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną, w szczególności w oddalonych miejscowościach

<p>16) produkt tradycyjny oraz lokalny np. tradycyjne przetwory i potrawy lokalne</p> <p>17) kultywowane tradycje sadownicze</p> <p>18) urządzone szlaki oraz zaplecze rekreacyjno-turystyczne,</p> <p>19) działające organizacje, zainteresowane rozwojem m.in. przedsiębiorczości i turystyki</p> <p>20) atrakcyjne imprezy rekreacyjne, turystyczne i kulturalne</p> <p>21) utworzenie LGD,</p> <p>22) atrakcyjne tereny dla jednorodzinnego budownictwa mieszkaniowego</p> <p>23) dostępne, niedrogie zasoby pracy</p> <p>24) dostępne tereny inwestycyjne</p> <p>25) konkurencyjne ceny terenów inwestycyjnych</p> <p>26) atrakcyjne (niskie) opłaty lokalne</p> <p>27) ulgi dla przedsiębiorców</p> <p>28) rozwinięta aktywność gospodarcza</p> <p>29) funkcjonują ośrodki wsparcia przedsiębiorczości</p> <p>30) dobre przykłady inicjatyw społecznych na rzecz przedsiębiorczości</p> <p>31) występują lokalne produkty o dobrej pozycji na rynku</p> <p>32) różnorodność kulturowa i otwartość na inne kultury</p> <p>33) utrzymany wiejski charakter miejscowości</p> <p>34) dbałość o bezpieczeństwo mieszkańców</p> <p>35) oferta przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu</p> <p>36) aktywne środowiska lokalne, m.in. działalność organizacji pozarządowych, twórców ludowych, artystów</p> <p>37) współpraca społeczności lokalnych</p>	<p>10) niski poziom wykształcenia</p> <p>11) nieład przestrzenny</p> <p>12) słaba znajomość języków obcych</p> <p>13) niedostatecznie rozwinięta sieć, niska jakość, słabe oznakowanie ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych</p> <p>14) niedostatecznie wykorzystane pod względem turystycznym i rekreacyjnym ciek i akweny</p> <p>15) niewystarczająco rozwinięta baza turystyczna, noclegowa i gastronomiczna</p> <p>16) zły stan wielu zabytków</p> <p>17) niedostateczna ochrona cennych pod względem przyrodniczym terenów</p> <p>18) niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców</p> <p>19) niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p>20) niedostateczna wiedza na temat kreowania, wykorzystania produktu tradycyjnego, lokalnego i jego promocji</p> <p>21) niepełna inwentaryzacja zasobów oraz niewystarczająca i mało skuteczna promocja obszaru LGD,</p> <p>22) zbyt mała liczba terenów objętych planami zagospodarowania przestrzennego</p> <p>23) deficyt konsultacji ze środowiskiem lokalnym w sprawach publicznych</p> <p>24) niezadowalające uzbrojenie terenów inwestycyjnych</p> <p>25) niedostatecznie rozwinięta sfera usług, w szczególności związanych z rekreacją i turystyką</p> <p>26) niedostateczna wiedza i aktywność w ubieganiu się o wsparcie z zewnętrznych źródeł przez przedsiębiorców, osoby prowadzące działalność gospodarczą i rolników</p> <p>27) słaba integracja środowiska przedsiębiorców i zaangażowanie społeczne</p> <p>28) słaby rozwój produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych</p> <p>29) słabe wykorzystanie tradycyjnych, naturalnych zasobów, surowców</p> <p>30) zanik tradycyjnych zawodów</p> <p>31) słabo rozwinięte rynki zbytu</p> <p>32) mała innowacyjność produktów, usług</p> <p>33) niedostateczne kompetencje ekonomiczne mieszkańców</p>
--	--

	<p>34) drobnotowarowe rolnictwo</p> <p>35) niewystarczająca aktywność społeczna mieszkańców,</p> <p>36) niewystarczająca integracja środowisk lokalnych, w szczególności w miejscowościach rozwijających się</p> <p>37) mało działań zmierzających do integracji mieszkańców i ich ograniczona oferta</p> <p>38) mała innowacyjność społeczna</p> <p>39) słabe więzi społeczne i identyfikacja z miejscem zamieszkania oraz słabo rozwinięte poczucie wspólnej tożsamości, szczególnie ludności napływowej</p> <p>40) niewystarczająca znajomość i kultywowanie tradycji</p> <p>41) występujące zagrożenia bezpieczeństwa,</p> <p>42) występujące patologie społeczne</p> <p>43) niewystarczająca współpraca między różnymi podmiotami lokalnymi</p> <p>44) słaba motywacja mieszkańców w podnoszeniu swoich kwalifikacji</p> <p>45) niewystarczające zaangażowanie kobiet w życiu społecznym i politycznym,</p> <p>46) słaba dbałość o estetykę i wizerunek miejscowości</p> <p>47) słaba promocja wyrobów twórców ludowych i lokalnego rzemiosła artystycznego</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>1) położenie przy dużej aglomeracji</p> <p>2) bliskość lotniska</p> <p>3) dostępność środków pomocowych m.in. dzięki wspólnemu działaniu</p> <p>4) napływ ludności dysponującej kapitałem finansowym i intelektualnym</p> <p>5) ośrodki, instytucje, organizacje wspierające rolników, sektor gospodarczy, sektor społeczny i jst (m.in. ODR, ROEFS, Inkubator Przedsiębiorczości i Park Przemysłowy w Solcu Kujawskim, Kujawsko-Pomorski Fundusz Pożyczkowy Kujawiak, Rada Organizacji Pozarządowych Powiatu Bydgoskiego, nieformalna Kujawsko-Pomorska Sieć Współpracy LGD)</p> <p>6) dobre przykłady z innych regionów</p> <p>7) przychylność instytucji zarządzających zasobami kulturowymi i przyrodniczymi</p> <p>8) moda na zdrowy styl życia, aktywny</p>	<p>1) skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych,</p> <p>2) bariery biurokratyczne</p> <p>3) częste zmiany przepisów prawnych, skomplikowany system prawny</p> <p>4) rosnące standardy środowiskowe w działalności gospodarczej</p> <p>5) wysokie koszty dostosowania do wymogów ochrony środowiska</p> <p>6) zbyt kosztowne kredyty dla przedsiębiorców</p> <p>7) rosnące koszty pracy na rynku</p> <p>8) rosnąca konkurencja dla przedsiębiorstw</p> <p>9) słabe wsparcie innowacyjności</p> <p>10) przepisy prawne wymagają kompetencji w zakresie wspierania inicjatyw lokalnych</p> <p>11) napływ ludności słabo związanej z miejscem zamieszkania</p> <p>12) słabe zainteresowanie młodego pokolenia podtrzymywaniem tradycji i integracją ze</p>

<p>wypoczynek, ekologię, agroturystykę, turystykę wiejską, turystykę weekendową</p> <p>9) wymóg stosowania alternatywnych źródeł energii</p> <p>10) zlokalizowane w pobliżu ośrodki edukacji akademickiej</p> <p>11) wzrost poziomu dochodów i wykształcenia mieszkańców regionu</p> <p>12) polityka wsparcia obszarów wiejskich przez państwo</p> <p>13) szansa uczestnictwa w inicjatywach typu Leader</p> <p>14) dostępne technologie i materiały służące rozwojowi gospodarczemu obszaru</p> <p>15) utworzenie przez jst instrumentu wsparcia dla społecznie działających podmiotów (np. fundusz pożyczkowy)</p>	<p>społecznością lokalną</p> <p>13) odpływ mieszkańców wykształconych</p> <p>14) niekorzystne wzorce kulturowe</p> <p>15) ograniczona dostępność funduszy na wzbogacanie bazy materialnej obszaru</p> <p>16) niekontrolowane zanieczyszczenie środowiska</p> <p>17) rozwój uciążliwego przemysłu</p> <p>18) kadencyjność władz</p> <p>19) konkurencja ze strony lepiej rozwiniętych regionów, Lokalnych Grup Działania</p> <p>20) wzrost bezrobocia</p>
--	---

Podsumowując analizę SWOT można stwierdzić, że zasadnicze elementy warunkujące rozwój obszaru LGD „Trzy Doliny” to:

1) atrakcyjność rekreacyjno-turystyczna obszaru LGD

Obszar LGD z uwagi na swoje położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Bydgoszczy (na obszarze Aglomeracji Bydgosko-Toruńskiej) oraz interesujące zasoby przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe jest atrakcyjny dla mieszkańców Bydgoszczy pod względem rekreacji i turystyki. Teren LGD jest w dużej części pokryty lasami, występują tereny objęte ochroną. Przez obszar partnerstwa przebiegają 3 rzeki oraz zlokalizowane są zbiorniki wodne (np. Zalew Koronowski, jezioro Jezuckie). Obszar LGD „Trzy Doliny” ma ciekawą historię i zabytki, które wykorzystuje, aby przyciągnąć turystów, czego przykładem jest m.in. Festyn Cysterski w Koronowie. Mocną stroną obszaru jest również potencjał kulturowy, który stanowią kultywowane tradycje, obrzędy i potrawy. Szansę rozwoju „Trzech Dolin” stwarza rosnące zainteresowanie zdrowym, aktywnym wypoczynkiem, turystyką wiejską, czy agroturystyką. Jednakże z uwagi na słabo rozwiniętą infrastrukturę rekreacyjno-turystyczną, usługi w tym zakresie oraz słabą promocję, atuty „Trzech Dolin” nie są w pełni wykorzystane. Brakuje odpowiedniego zagospodarowania turystycznego, w tym m.in. dróg dojazdowych, parkingów, pól namiotowych, placów zabaw, pomostów, marin, oznakowanych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, punktów gastronomicznych i noclegowych. Należy więc

budować i rozwijać infrastrukturę oraz usługi w tym zakresie. Ponadto należy wzmocnić działania związane z promocją obszaru, ponieważ do tej pory miała ona najczęściej charakter lokalny, gminny. W tym celu rekomenduje się m.in. przygotowanie i udostępnienie wydawnictw i promocję elektroniczną oraz organizację festynów i imprez związanych z lokalnymi zasobami, jak i udział w targach i imprezach kulturalnych. Na atrakcyjność obszaru wpłyną również działania zmierzające do poprawy estetyki miejscowości i krajobrazu wiejskiego. Przy zagospodarowaniu terenu należy kierować się ochroną walorów przyrodniczo-krajobrazowych.

2) aktywność społeczna i gospodarcza

W związku z tym, iż rozwój obszaru LGD powinien dokonywać się w oparciu o zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, poprzez wzrost popytu na usługi w zakresie rekreacji, turystyki i oferty produktów lokalnych, konieczne jest pobudzenie aktywności mieszkańców do podejmowania inicjatyw na rzecz rozwoju i przedsiębiorczości, w tym zmierzające do poprawy jakości życia na obszarze LGD. Dla osiągnięcia tego celu rekomenduje się wsparcie inicjatyw społeczno-kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, kulturowych, aktywizujących i integrujących środowisko. Działania te powinny przełamać negatywne postawy i prowadzić do większej aktywności środowiska, budowania poczucia więzi lokalnej, identyfikacji z miejscem, wzmocnienia odpowiedzialności i dbałości o lokalne zasoby. Jakość życia mieszkańców determinuje m.in. dostęp do obiektów pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno-kulturalne, oraz atrakcyjna w tym zakresie oferta. W związku z tym należy wspierać inicjatywy lokalne na rzecz odnowy i rozwoju wsi oraz zachowania dziedzictwa kulturowego zmierzające do poprawy stanu i rozwoju tej infrastruktury. Działania te powinny być prowadzone przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony środowiska. Powyższe zamierzenia będą możliwe do przeprowadzenia m.in. dzięki utworzeniu partnerstwa – Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” i wykorzystaniu możliwości uczestnictwa w inicjatywie typu Leader.

Aktywność sektora gospodarczego i przedsiębiorczości jest istotnym elementem, który wpływa na rozwój obszaru LGD.

Obszar LGD posiada duży potencjał inwestycyjny m.in. w postaci dostępnych terenów inwestycyjnych, w konkurencyjnej cenie, tworzeniu sprzyjającego klimatu dla

przedsiębiorczości, funkcjonowaniu instytucji wspierających sektor gospodarczy. Jednakże z drugiej strony obserwuje się m.in. niewystarczające uzbrojenie terenów inwestycyjnych, słabe wsparcie innowacyjności usług i produktów, niedostateczny poziom wiedzy w zakresie ubiegania się o wsparcie. Ponadto teren obszaru LGD charakteryzuje duże rozdrobnienie agrarne, co ma wpływ na małą dochodowość rolnictwa. W związku z powyższym rekomenduje się do wsparcia m.in. działania zmierzające do rozwijania działalności, w tym pozarolniczej, w szczególności poprzez m.in. rozwój usług i rzemiosła w obszarze agroturystyki, turystyki wiejskiej, turystyki i rekreacji oraz produkcji żywności ekologicznej i biomasy, jak również działalności produkcyjnej. Z uwagi na słabe zaangażowanie społeczne sektora gospodarczego i słaby rozwój produktów regionalnych i lokalnych na terenie LGD do wsparcia rekomenduje się działania mające na celu współpracę z partnerami społecznymi oraz te, które wpłyną na rozwój produktów lokalnych i regionalnych. Ponadto wsparcie powinno być skierowane m.in. na szkolenia specjalistyczne i zajęcia edukacyjne.

3) lokalne dziedzictwo i produkt ekologiczny „Trzech Dolin”

Obszar partnerstwa charakteryzuje niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców, niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, słabe wykorzystanie tradycyjnych naturalnych zasobów, surowców, zanik tradycyjnych zawodów, niedostateczna wiedza na temat kreowania, wykorzystania produktu tradycyjnego, lokalnego i jego promocji. Jednakże mocną stroną jest obecność coraz bardziej rozpoznawalnych i uznanych lokalnych produktów, np. tradycyjne przetwory i potrawy lokalne, uznany produkt tradycyjny (np. powidła Strzeleckie), kultywowane są tradycje sadownicze, działają twórcy ludowi i artyści. Kultywuje się stare obrzędy, tradycje i zwyczaje. W oparciu o ciekawą przeszłość organizowane są plenerowe widowiska historyczne, np. Festyn Cysterski w Koronowie. Obszar LGD charakteryzuje mało skażone środowisko naturalne i występowanie małych gospodarstw rolnych (do 5 ha), co w połączeniu z zainteresowaniem żywnością ekologiczną daje możliwości rozwoju w tym kierunku. W związku z powyższym do wsparcia rekomenduje się działania z zakresu m.in. edukacji ekologicznej, tożsamości lokalnej, produktów lokalnych. Ponadto wsparcie powinno być skierowane na działania związane z podtrzymaniem tradycyjnego rzemiosła, rękodzieła, produktów lokalnych i dziedzictwa kulinarnego,

promocją i sprzedażą żywności ekologicznej, w tym ruchu tzw. „slow food”. Wsparciem objęte będą również działania związane z odnawialnymi źródłami energii.

Wyniki dokonanej analizy sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru LGD „Trzy Doliny” oraz powiązanej z nią analizy SWOT wskazują na wyraźne związki między poszczególnymi elementami. Lokalna Strategia Rozwoju będzie koncentrować się na przezwyciężeniu słabych stron i zagrożeń i jak najlepszym wykorzystaniu mocnych stron i szans. W związku z tym realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD „Trzy Doliny” powinna skupić się na:

- wytwarzaniu i promowaniu produktów, które staną się rozpoznawalną marką obszaru,
- wypromowaniu rekreacji i turystyki, głównie dla mieszkańców Bydgoszczy, jak również regionu i kraju, oraz z zagranicy,
- wzbogaceniu i poprawie bazy i oferty kulturalnej i edukacyjnej, sportowej,
- wzmacnianiu integracji społeczeństwa i zaangażowaniu sektora prywatnego do działań społecznych oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego,
- rozwoju kompetencji zarządczych opartych na dialogu, partnerstwie oraz sprawnej strukturze organizacyjnej,
- poprawie stanu środowiska, świadomości ekologicznej i wykorzystania walorów naturalnych dla gospodarki i rozwoju społecznego.

IV. Określenie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wskazanie planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Cele ogólne przyjęte w lokalnej strategii rozwoju są zbieżne z celami osi 4 Leader określonymi w PROW, takimi jak:

- a. poprawa jakości życia
- b. różnicowanie działalności gospodarczej, tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- c. aktywizacja mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego,
- d. zachowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi,
- e. polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja,
- f. poprawa samoorganizacji i zarządzania na poziomie lokalnym.

WIZJA: „Trzy Doliny” to atrakcyjny obszar dla mieszkańców, przedsiębiorców i turystów przy zachowaniu dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego dla nas i przyszłych pokoleń

CEL OGÓLNY 1

Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o bogactwo zasobów „Trzech Dolin”

1.1.
Wysoki standard infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz atrakcyjny katalog usług w „Trzech Dolinach”

Przedsięwzięcie I.
„Trzy Doliny” dla rodziny

1.2.
Efektywnie wypromowane atrakcje turystyczne i rekreacyjne „Trzech Dolin”

Przedsięwzięcie II.
Pakiet promocyjny dla „Trzech Dolin”

CEL OGÓLNY 2

Poprawa jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”

2.1.
Rozwinięty kapitał społeczny

Przedsięwzięcie III.
Aktywni obywatele-inicjatywy lokalne na rzecz poprawy jakości życia

2.2.
Skuteczne partnerskie zarządzanie

Przedsięwzięcie IV.
Wysoka jakość usług i zarządzania w partnerstwie

2.3.
Rozwinięta przedsiębiorczość i lokalna gospodarka oparta na lokalnych zasobach

Przedsięwzięcie V.
Przedsiębiorczy mieszkańcy „Trzech Dolin”

CEL OGÓLNY 3

Zachowanie, rozwój i promocja zasobów naturalnych, dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz tożsamości lokalnej

3.1.
Zagospodarowane zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe

Przedsięwzięcie VI.
Lokalne dziedzictwo „Trzech Dolin”

3.2.
Gospodarcze wykorzystanie zasobów naturalnych

Przedsięwzięcie VII.
Ekologiczny produkt lokalny

Projekty współpracy krajowe i zagraniczne w zakresie rozwoju turystyki poprawy jakości życia oraz rozwoju i promocji produktów

Tab.10. Opis celów i przedsięwzięć w kontekście realizacji celów LSR

CEL OGÓLNY NR 1 ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI W OPARCIU O BOGACTWO ZASOBÓW „TRZECZ DOLIN”	
Cel szczegółowy 1.1. Wysoki standard infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz atrakcyjny katalog usług w „Trzech Dolinach”	Przedsięwzięcie I „Trzy Doliny” dla rodziny
Cel szczegółowy 1.2. Efektywnie wypromowane atrakcje turystyczne i rekreacyjne „Trzech Dolin”	Przedsięwzięcie II Pakiet promocyjny dla „Trzech Dolin”
CEL OGÓLNY NR 2 POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW „TRZECZ DOLIN”	
Cel szczegółowy 2.1. Rozwinięty kapitał społeczny	Przedsięwzięcie III Aktywni obywatele – inicjatywy lokalne na rzecz poprawy życia
Cel szczegółowy 2.2. Skuteczne partnerskie zarządzanie	Przedsięwzięcie IV Wysoka jakość usług i zarządzania w partnerstwie
Cel szczegółowy 2.3. Rozwinięta przedsiębiorczość i lokalna gospodarka oparta na lokalnych zasobach	Przedsięwzięcie V Przedsiębiorczy mieszkańcy „Trzech Dolin”
CEL OGÓLNY NR 3 ZACHOWANIE, ROZWÓJ I PROMOCJA ZASOBÓW NATURALNYCH, DZIEDZICTWA HISTORYCZNO-KULTURALNEGO ORAZ TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ	
Cel szczegółowy 3.1. Zagospodarowane zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe	Przedsięwzięcie VI Lokalne dziedzictwo „Trzech Dolin”
Cel szczegółowy 3.2. Gospodarcze wykorzystanie zasobów naturalnych	Przedsięwzięcie VII Ekologiczny produkt lokalny.

Tab.11. Przedsięwzięcie I

PRZEDSIĘWZIĘCIE I. „TRZY DOLINY” DLA RODZINY	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 1. Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o bogactwo zasobów „Trzech Dolin”
Realizacja celów szczegółowych	Cel szczegółowy 1.1. Wysoki standard infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz atrakcyjny katalog usług w „Trzech Dolinach”
Uzasadnienie	Zapotrzebowanie na aktywne formy spędzania wolnego czasu wymaga utworzenia szlaków np. rowerowych, konnych, pieszych, kajakowych, odpowiednio zagospodarowanych i wyposażonych między innymi w

	<p>miejsca odpoczynku, wieże widokowe, punkty obserwacyjne, miejsca biwakowe i noclegowe, pomosty i mariny. Trasy rowerowe i piesze powinny spełniać również rolę edukacyjną (szlaki tematyczne) i wykorzystywać bogatą historię, dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe, a także współistnieć ze ścieżkami edukacyjno-dydaktycznymi. Koniecznym z punktu widzenia podniesienia atrakcyjności obszaru „Trzech Dolin” dla mieszkańców oraz turystów krajowych i zagranicznych jest wsparcie działań inwestycyjnych związanych z tworzeniem zaplecza gastronomicznego i bazy noclegowej dostosowanej do potrzeb współczesnego turysty. Istotną gałąź turystyki stanowi agroturystyka i ekoturystyka.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi” „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” „Wdrażanie LSR – małe projekty” „Wdrażanie projektów współpracy” „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów małej architektury, - budowa, przebudowa lub remont ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, miejsc rekreacji, - urządzanie i porządkowanie terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku, - rewitalizacja budynków wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków użytkowanych na cele publiczne, obiektów małej architektury, lokalnych pomników historycznych i miejsc pamięci, odnawianie elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej i cmentarzach wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, - budowa, przebudowa lub remont infrastruktury turystycznej w tym: obiektów gastronomicznych, bazy noclegowej i obiektów sportowo-

	<p>rekreacyjnych,</p> <ul style="list-style-type: none">- zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu i ich adaptacji na cele publiczne,- zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych, <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- rozwój usług turystycznych, w tym: wynajmowanie pokoi oraz sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym,- operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem,- operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”:</u></p> <p>Operacje dotyczące usług turystycznych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none">- sprzedaż detaliczna żywności ogółem, napojów, pamiątek,- rozwój bazy noclegowej: hotele, schroniska turystyczne, pola kempingowe,- rozwój bazy gastronomicznej,- inne usługi turystyczne związane m.in. z rzemiosłem, rękodziełem, produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym, wypożyczaniem rowerów, kajaków , <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- budowa, odbudowa lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej, w tym: punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego, tras rowerowych, szlaków konnych, ścieżek pieszych i dydaktycznych,- zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego dziedzictwa przyrodniczo-krajobrazowego,- odbudowa albo odnowienie i oznakowanie obiektów wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków, w tym odnowienie dachów i elewacji zewnętrznych,- remont lub wyposażenie muzeów, izb pamięci i tradycji , galerii
--	---

	<p>- organizacja szkoleń w zakresie prowadzenia działalności turystycznej i warsztatów związanych z wykorzystaniem walorów lokalnych dla rozwoju turystyki,</p> <p><u>„Aktywizacja i nabywanie umiejętności”.</u></p> <p>- działania informacyjne i wsparcie doradcze w zakresie turystyki,</p> <p>- prowadzenie badań i analiz dotyczących zasobów lokalnych i możliwości ich wykorzystania.</p>
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki. 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik. 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze. 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze. 6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”. 7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze). <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimus</i></p>
Produkty	„Odnowa wsi” – min. 2 operacje

	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – min. 3 operacje</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 30 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 5 operacji</p>
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015 r. min. 3 gospodarstwa rolne prowadzą nową lub rozwijają działalność pozarolniczą - do 2015 r. min. 3 pozarolnicze miejsca pracy utworzone / związane z realizacją przedsięwzięcia - do 2015 r. min. 1000 osób rocznie korzysta z nowej infrastruktury turystycznej - do 2015 r. min. 3 wsie poprawiły estetykę lub odnowiły obiekty użyteczności publicznej - do 2015 r. 5000 osób będzie uczestniczyć w imprezach związanych i promujących szlaki turystyczne - do 2015 r. min. 50 osób podniesie swoją wiedzę i umiejętności w zakresie turystyki
Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dochodów gmin z tytułu prowadzenia działalności turystycznej - atrakcje turystyczne staną się bardziej atrakcyjne - wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru

Tab.12. Przedsięwzięcie II

PRZEDSIĘWZIĘCIE II. „PAKIET PROMOCYJNY DLA TRZECZ DOLIN”	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	<p>Cel ogólny 1.</p> <p>Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o bogactwo zasobów „Trzech Dolin”</p>
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy 1.2.</p> <p>Efektywnie wypromowane atrakcje turystyczne i rekreacyjne „Trzech Dolin”</p>
Uzasadnienie	<p>„Trzy Doliny” to obszar bardzo atrakcyjny pod względem turystyczno-rekreacyjnym. Największym problemem jest mała ilość działań</p>

	<p>promocyjnych. Brak wspólnego kalendarza imprez powoduje, że często ważne imprezy lokalne odbywają się równocześnie w kilku gminach. Należy zwrócić szczególną uwagę na wspólną promocję, udział w targach i imprezach kulturalnych.</p>
<p>Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013</p>	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
<p>Przykładowe rodzaje operacji</p>	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - oznakowanie tras turystycznych w tym pieszych, rowerowych i konnych - oznakowanie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji zabytków - urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku, - zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu i ich adaptacji na cele publiczne <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - operacje związane z organizacją imprez turystycznych, - operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem, - operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące usług turystycznych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usługi turystyczne związane z promocją m.in. z rzemiosłem, rękodziełem, produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym. <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacja imprez promujących szlaki i związane z nimi atrakcje, - przygotowanie i wydanie folderów oraz innych publikacji informacyjnych, - promocja lokalnej twórczości ludowej, kulturalnej i artystycznej,

	<p>- utworzenie bazy informacji turystycznej, stron internetowych.</p> <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <p>- organizacja wspólnych imprez promocyjnych</p> <p>- stworzenie „marki lokalnej” i jej promocja (poprzez udział w targach, festynach i imprezach promocyjnych)</p> <p>- szkolenia o charakterze promocji i reklamy</p> <p>- badania w zakresie identyfikacji lokalnej marki</p>
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki. 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik. 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze. 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze. 6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”. 7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze). <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimus</i></p>
Produkty	<p>„Odnowa wsi” – min. 1 operacja</p>

	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – min. 2 operacje</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 25 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 6 operacji</p>
Rezultaty	<p>- do 2015 r. 5000 osób uczestniczy w imprezach promujących „Trzy Doliny”</p> <p>- do 2015 r. min. 5 produktów lokalnych zostanie wypromowanych</p> <p>- do 2015 r. min. 10 osób nabędzie wiedzę w zakresie promocji i reklamy</p> <p>- do 2015 r. zostaną zorganizowane min. 3 imprezy promocyjne</p> <p>- do 2015 r. min. 3 wydawnictwa promocyjne</p> <p>- do 2015 r. funkcjonuje elektroniczna baza informacji turystycznej</p>
Oddziaływanie	<p>- wzrost dochodów gmin z tytułu prowadzenia działalności turystycznej</p> <p>- dobrze wypromowane atrakcje wpłyną na zwiększenie ruchu turystycznego</p>

Tab.13. Przedsięwzięcie III

PRZEDSIĘWZIĘCIE III. „AKTYWNI OBYWATELE - INICJATYWY LOKALNE NA RZECZ POPRAWY JAKOŚCI ŻYCIA”	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	<p>Cel ogólny 2.</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”</p>
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy 2.1.</p> <p>Rozwinięty kapitał społeczny</p>
Uzasadnienie	<p>Przedsięwzięcie wspiera tworzenie kapitału społecznego, łącząc wysiłki na rzecz rzeczywistego „gospodarzenia” przestrzeni, obiektami i cennymi zasobami społecznymi. Przedsięwzięcie prowadzi do budowania poczucia więzi lokalnej identyfikacji z miejscem, wzmocnienia odpowiedzialności i dbałości o lokalne zasoby. Przedsięwzięcie jest także odpowiedzią na zbyt niski poziom aktywności mieszkańców, a także niewystarczającą integrację, zwłaszcza w kontekście dbałości o grupy wymagające wsparcia. Przedsięwzięcie obejmuje również rozwój infrastruktury wzmacniającej</p>

	możliwości rozwoju kapitału społecznego.
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno- kulturalne - urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku, - zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu i ich adaptacji na cele publiczne - centra wsi <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - operacje związane z działalnością usługową - operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem, - operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym. <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące działalności m.in. kluby sportowe, siłownie, fitness, szkoły językowe, centra odnowy biologicznej</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych - stworzenie Publicznych Punktów Dostępowych do Internetu - biura doradcze dla mieszkańców - centra integracji mieszkańców - szkolenia specjalistyczne - rozwój wolontariatu - doposażenie świetlic wiejskich

	<p>Opracowanie planów odnowy miejscowości</p> <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - imprezy sportowe, kulturalne, edukacyjne integrujące mieszkańców Trzech Dolin - szkolenia aktywizujące - działalność animatora lokalnego
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki. 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik. 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze. 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze. 6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”. 7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze). <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimis</i></p>
Produkty	<p>„Odnowa wsi” - min. 3 operacje</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – min. 3 operacje</p>

	<p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 25 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 5 operacji</p>
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015 r. min. 2 gospodarstwa rozpoczną działalność pozarolniczą - do 2015 r. powstaną lub zostaną przebudowane min. 2 obiekty, które pełnią funkcję rekreacyjną, sportową lub społeczną - do 2015 r. min. 1 obiekt, który pełni funkcję sportową lub społeczną, zostanie doposażony - do 2015 r. powstaną min. 2 tereny zielone lub parki - poprawiona będzie estetyka wsi - do 2015 r. zostanie uruchomione min. 10 projektów edukacyjnych - do 2015 r. powstaną min. 2 centra integrujące mieszkańców - do 2015 r. powstanie min. 5 planów odnowy miejscowości
Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dochodu gmin z tytułu utworzonych miejsc pracy - poprawa estetyki miejscowości - wzrost aktywności mieszkańców - wzrostu jakości życia mieszkańców tego regionu

Tab.14. Przedsięwzięcie IV

PRZEDSIĘWZIĘCIE IV. WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG I ZARZĄDZANIA W PARTNERSTWIE	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	<p>Cel ogólny 2.</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”</p>
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy 2.2.</p> <p>Skuteczne partnerskie zarządzanie</p>
Uzasadnienie	<p>Skuteczne, przejrzyste zarządzanie zgodne z zasadami europejskiego rządzenia jest podstawowym wyznacznikiem przedsięwzięcia. Zgodnie z konstytucyjną zasadą dialogu i partnerstwa, zasadą pomocniczości, a także z procedurami stosowanymi we współczesnej praktyce zarządzania rozwijana będzie sprawność poszczególnych osób bezpośrednio</p>

	zaangażowanych w realizację strategii, poszczególnych środowisk uczestniczących w implementacji, a także pojedynczych osób, zwłaszcza członków stowarzyszenia. Istotnym aspektem wsparcia będzie także odpowiednie współdziałanie wszystkich sektorów, co wpłynie na wzmocnienie procesów demokratycznych, wsparcie społeczeństwa obywatelskiego oraz większą spójność działań podejmowanych przez różne podmioty.
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	„Wdrażanie LSR – małe projekty” „Wdrażanie projektów współpracy” „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”
Przykładowe rodzaje operacji	<u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u> - szkolenia dla zarządu, rady, biura i członków - wizyty studyjne - wymiana doświadczeń - badania i analizy obszaru objętego LSR
Grupy docelowe beneficjentów	1. Członkowie Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny” 2. Pracownicy Biura LGD
Produkty	„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 10 operacji
Rezultaty	- do 2015 r. min. 1 badanie i analizy obszaru LSR - do 2015 r. min. 20 osób podniesie swoją wiedzę i umiejętności - do 2015 r. min. 1 wizyta studyjna - do 2015 r. zostanie uruchomione min. 10 projektów edukacyjnych
Oddziaływanie	- wzrost jakości usług świadczonych przez partnerstwo

Tab.15. Przedsięwzięcie V

PRZEDSIĘWZIĘCIE V. PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKAŃCY „TRZECH DOLIN”	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	Cel ogólny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”
Realizacja	Cel szczegółowy 2.3.

celów szczegółowych	Rozwinięta przedsiębiorczość i lokalna gospodarka oparta na lokalnych zasobach
Uzasadnienie	Wobec dobrych osiągnięć w zakresie gospodarki, ale nadal niewystarczającej aktywności ekonomicznej, uzasadniony jest rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru. Szczególnie korzystne warunki ku temu stwarza bliskość aglomeracji oraz duży rynek zbytu, a także już działające instytucje oraz stosowane różne form wsparcia. Niewystarczająco rozwinięta innowacyjność wymaga szczególnego wsparcia, a jego powiązanie z regionalnym systemem może sprzyjać powstawaniu i umacnianiu firm na obszarze „Trzech Dolin”.
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku - zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu i ich adaptacji na cele publiczne - centra wsi <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - operacje związane z działalnością usługową - operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem - operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym - operacje związane z energią odnawialną i biomasą <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące działalności usługowej, rzemieślniczej i produkcyjnej</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych - stworzenie Publicznych Punktów Dostępowych do Internetu - biura doradcze dla mieszkańców - szkolenia specjalistyczne <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza i badanie rynku
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki. 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik. 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze. 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze. 6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”. 7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze). <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimis</i></p>
Produkty	<p>„Odnowa wsi” - min. 1 operacja</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – min. 2 operacje</p>

	<p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 30 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 3 operacje</p>
Rezultaty	<p>- do 2015 r. min. 1 gospodarstwo rozpocznie działalność pozarolniczą</p> <p>- do 2015 r. powstanie 1 nowe miejsce pracy</p> <p>- do 2015 r. zostanie wdrożonych min. 10 projektów edukacyjnych z zakresu przedsiębiorczości</p> <p>- do 2015 r. powstanie 1 dokument pt. „Analiza i badanie rynku”</p>
Oddziaływanie	<p>- wzrost dochodów gmin z tytułu aktywności gospodarczej mieszkańców</p> <p>- rozwój aktywności gospodarczej</p>

Tab.16. Przedsięwzięcie VI

PRZEDSIĘWZIĘCIE VI. LOKALNE DZIEDZICTWO „TRZECH DOLIN”	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	<p>Cel ogólny 3.</p> <p>Zachowanie, rozwój i promocja zasobów naturalnych, dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz tożsamości lokalnej</p>
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy 3.1.</p> <p>Zagospodarowane zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe</p>
Uzasadnienie	<p>Z analizy wynika, że obszar ma znaczący potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturowy, do tej pory wykorzystywany w niewystarczającym zakresie. Będą podejmowane działania, które pozwolą na optymalne wykorzystanie potencjału „Trzech Dolin”. Zwłaszcza w obliczu wyzwań związanych ze zrównoważonym rozwojem, zwrócenie uwagi na bogactwo zasobów i wzrost świadomości ekologicznej jest ważnym czynnikiem lokalnego rozwoju w dłuższej perspektywie. Rozsądne gospodarowanie w obszarze o dużych walorach naturalnych, a także zapewnienie odpowiedniej ochrony wobec zewnętrznych zagrożeń przemysłowych oraz związanych z turystyką i rekreacją stanowią istotne wyzwania warunkujące trwałość rozwoju.</p>
Komplementarność z	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p>

działaniami PROW 2007-2013	<p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa, remont lub wyposażenie obiektów pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno- kulturalne - zakup i odnawianie obiektów charakterystycznych dla danego regionu i ich adaptacji na cele publiczne <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - operacje związane z rzemiosłem i rękodziełem - operacje związane z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulinarnym - działalność agroturystyczna <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące tworzenia „pótek lokalnych”, przetwórstwo warzyw i owoców, tworzenie suszarni dla owoców</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - warsztaty związane z tożsamością lokalną - warsztaty związane z produktami lokalnymi - odtwarzanie sadów ze starymi odmianami drzew - tworzenie izb lokalnych - tworzenie sklepików z produktami lokalnymi - tworzenie ścieżek tematycznych <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja produktów lokalnych na targach i imprezach wystawienniczych - konkurs na wspólną markę lokalną
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego. 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna

	<p>nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki.</p> <p>3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik.</p> <p>4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze.</p> <p>5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze.</p> <p>6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”.</p> <p>7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze).</p> <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimis</i></p>
Produkty	<p>„Odnowa wsi” - min. 1 operacja</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – min. 1 operacja</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 26 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 3 operacje</p>
Rezultaty	<p>- do 2015 r. min. 1 gospodarstwo rozpocznie działalność pozarolniczą</p> <p>- do 2015 r. powstanie lub zostanie przebudowany min. 1 obiekt, który pełni funkcję rekreacyjną, sportową lub społeczną</p> <p>- do 2015 r. zostanie uruchomione min. 10 projektów edukacyjnych</p>

Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost dochodów gmin z tytułu aktywności mieszkańców - wypromowanie i wykreowanie wspólnej marki - podniesienia wartości dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego - wzrost integracji społecznej i aktywności mieszkańców
----------------------	--

Tab.17. Przedsięwzięcie VII

PRZEDSIĘWZIĘCIE VII. EKOLOGICZNY PRODUKT LOKALNY	
SZCZEGÓŁOWY OPIS PRZEDSIĘWZIĘCIA	
Realizacja celu ogólnego	<p>Cel ogólny 3.</p> <p>Zachowanie, rozwój i promocja zasobów naturalnych, dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz tożsamości lokalnej</p>
Realizacja celów szczegółowych	<p>Cel szczegółowy 3.2.</p> <p>Gospodarcze wykorzystanie zasobów naturalnych</p>
Uzasadnienie	<p>Znaczące zasoby naturalne stanowią bogactwo, do tej pory nie w pełni wykorzystywane. Wytwarzanie produktu lokalnego w oparciu o zasoby i tradycje, a także pobudzenie zrównoważonego rozwoju gospodarczego dzięki stosowaniu alternatywnych źródeł energii są szansą zarówno dla poszczególnych mieszkańców, jak i dla gospodarki i całej społeczności obszaru.</p> <p>Na terenie partnerstwa występują małe gospodarstwa rolne, które mogą zostać przekształcone na gospodarstwa ekologiczne. Ważną przesłanką jest obecna moda na produkty ekologiczne.</p>
Komplementarność z działaniami PROW 2007-2013	<p>„Odnowa i rozwój wsi”</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</p> <p>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</p> <p>„Wdrażanie projektów współpracy”</p> <p>„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania”</p>
Przykładowe rodzaje operacji	<p><u>„Odnowa i rozwój wsi”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zakup materiałów siewnych, sadzonek

	<ul style="list-style-type: none"> - odnawianie starych odmian drzew <p><u>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - operacje związane z działalnością usługową - operacje związane z działalnością ekologiczną - odnawialne źródła energii <p><u>„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”</u></p> <p>Operacje dotyczące działalności związanej z tworzeniem punktów sprzedaży żywności ekologicznej</p> <p><u>„Wdrażanie LSR – małe projekty”</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych z zakresu edukacji ekologicznej - promocja produktów ekologicznych - programy profilaktyczne promujące zdrową żywność - działania związane z akcją „slow food” <p><u>Aktywizacja i nabywanie umiejętności</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - szkolenia z zakresu ekologii
Grupy docelowe beneficjentów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osoba prawna: gmina, instytucja kultury dla której organizatorem jest jednostka samorządu terytorialnego, 2. Osoba fizyczna lub osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zainteresowana rozwojem turystyki, 3. Osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik 4. Organizacje pozarządowe, które posiadają siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzą działalność na tym obszarze 5. Kościół lub inny związek wyznaniowy, który posiada siedzibę na obszarze objętym LSR lub prowadzi działalność na tym obszarze, 6. Stowarzyszenie LGD „Trzy Doliny”

	<p>7. Mieszkańcy obszaru LGD (obywatele państwa członkowskiego UE, pełnoletni, zameldowani na pobyt stały na obszarze LGD lub wykonujący działalność gospodarczą na tym obszarze).</p> <p>W szczególności sektory gospodarki: usługi, handel, przetwórstwo produktów lokalnych, agroturystyka, gastronomia, hotelarstwo, działalność społeczna.</p> <p>Rodzaj działalności prowadzonej przez beneficjenta nie może być wykluczony przepisami programu pomocy <i>de minimus</i></p>
Produkty	<p>„Odnowa wsi” – min. 1 operacja</p> <p>„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – min. 1 operacja</p> <p>„Rozwój i tworzenie mikroprzedsiębiorstw” – min. 1 operacja</p> <p>„Wdrażanie LSR – małe projekty” – min. 20 operacji</p> <p>„Nabywanie umiejętności i aktywizacja” – min. 5 operacji</p>
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> - do 2015 r. wdrożonych zostanie min. 10 projektów z zakresu edukacji ekologicznej - do 2015 r. utworzone zostanie 1 miejsce pracy - do 2015 r. przeprowadzona zostanie min. 1 akcja profilaktyczna wśród mieszkańców „Trzech Dolin” - do 2015 r. przeprowadzona zostanie min. 1 akcja „Slow Food” - do 2015 r. odtworzony zostanie min. 1 sad ze starymi odmianami drzew
Oddziaływanie	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości mieszkańców na temat ekologii i produktów ekologicznych - ochrona środowiska przez zastosowanie rozwiązań ekologicznych

V. Określenie misji LGD

Członkowie Lokalnej Grupy Działania z założenia za główną wartość uznają zasadę partnerskiej współpracy i inicjowanie oddolnych inicjatyw. Podczas warsztatów z udziałem mieszkańców określono następującą misję:

Misją LGD „Trzy Doliny” jest zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju obszaru, oparte na dialogu i partnerskiej współpracy.

VI. Wykazanie spójności specyfiki obszaru z celami LSR.

Planowane w ramach LSR cele, przedsięwzięcia i operacje, zgodnie ze specyfiką podejścia LEADER oraz dla osiągnięcia pełnego sukcesu w ich zrealizowaniu i osiągnięciu założeń Strategii powinny wykorzystywać i rozwijać istniejące elementy specyfiki obszaru objętego LSR. Jednocześnie powinny to być cechy i zasoby pozwalające na poprawę wewnętrznej spójności obszaru oraz jego wyróżnienie od reszty kraju.

Z tego powodu szczególnie istotne jest, aby cele oraz przedsięwzięcia planowane w ramach LSR formułowane były tak, aby z jednej strony pozostały czytelne i zrozumiałe, a z drugiej strony pozostawały w ścisłym związku ze specyfiką obszaru.

Poniżej znajduje się zestawienie celów szczegółowych LSR ze zidentyfikowaną w rozdziale 2 (diagnoza obszaru) oraz rozdziale 3 (analiza SWOT) specyfiką obszaru.

Tab.18. Spójność specyfiki obszaru LSR z celami strategii

Cel szczegółowy	Uzasadnienie spójności celu szczegółowego ze specyfiką obszaru LSR
1.1. Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o bogactwo zasobów „Trzech Dolin”	Obszar „Trzech Dolin” położony jest w dolinach trzech rzek: Brdy, Wisły i Noteci. Największym bogactwem są wody powierzchniowe, lasy oraz zróżnicowana rzeźba terenu. Ważnym elementem jest położenie partnerstwa wokół dużej aglomeracji, która pozwala na rozwój turystyki weekendowej.

	<p>Niezbędne jest zagospodarowanie istniejącego potencjału turystyczno-rekreacyjnego oraz stworzenie ciekawej oferty dla turystów i mieszkańców. Obecne zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne nie jest wystarczające. Brak wysokiej jakości usług turystycznych i produktów turystycznych.</p> <p>Niezbędna jest w tym celu budowa publicznej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej dla całego obszaru LSR.</p>
1.2. Efektywnie wypromowane atrakcje turystyczne i rekreacyjne „Trzech Dolin”	<p>Turystyka rozwija się głównie w sezonie a jej szczególne nasilenie występuje w weekendy.</p> <p>Istnieje konieczność wykreowania pakietów i nowych produktów turystyczno- rekreacyjnych w szczególności z wykorzystaniem zbiorników i cieków wodnych (np. powiązanie wycieczek rowerowych, konnych, tramwajów wodnych, komunikacji publicznej, stworzenia sieci kwater przyjaznych rowerzystom, integracja oferty turystyki wodnej. Zaproponowanie nowych produktów: jak turystyka wspomnieniowa lub wycieczki szlakiem pałaców. Należy również stworzyć wspólny kalendarz ważnych imprez. Pozwoli on na stworzenie kompleksowej usługi dla turystów.</p> <p>Potrzeba jednocześnie spójnej promocji całego obszaru, znakowania szlaków turystycznych i podobnych, sieciowych inicjatyw.</p> <p>Istnieje potrzeba budowania na całym obszarze systemu współpracy w ramach branży turystycznej i rekreacyjnej (współpraca sieciowa).</p>
2.1. Poprawa jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”	<p>Mieszkańcy regionu narzekają na brak dobrej infrastruktury, której brak uniemożliwia im wielokierunkowy rozwój. Na terenie partnerstwa występuje duża liczba organizacji, jednak w porównaniu z liczbą mieszkańców należy zauważyć, że ich aktywność jest słaba. Dodatkowo należy wzmocnić już istniejące organizacje oraz wspomóc rozwój nowych. Jedną z przeszkód jest brak miejsc spotkań, zaniedbanie i brak środków na remont miejsc spotkań takich jak świetlice wiejskie, czy miejsca zgromadzeń.</p>

2.2. Skuteczne partnerskie zarządzanie	Partnerstwo jest młodą organizacją, która wymaga wsparcia. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że istnieje ogromna potrzeba standaryzacji i świadczenia wysokiej jakości usług.
2.3. Rozwinięta przedsiębiorczość i lokalna gospodarka oparta na lokalnych zasobach	Położenie partnerstwa wokół Bydgoszczy ma ogromny wpływ na rozwój przedsiębiorczości. Jednak ważnym elementem są małe rodzinne firmy, które korzystają z lokalnych zasobów. Na naszym terenie występuje przewaga firm usługowych. Wspólne działania mają wpłynąć na dalszy rozwój obszaru.
3.1. Zagospodarowane zasoby przyrodnicze i kulturowe	Wielkim atutem obszaru jest duża różnorodność oraz bogactwo zasobów naturalnych, dziedzictwa historyczno-kulturalnego i tożsamości lokalnej. Wpływ różnych kultur: kujawskiej, pałuckiej, chełmińskiej oraz rzeszowskiej i krakowskiej stymulował stworzenie nowych ciekawych rozwiązań, które identyfikują obszar. Organizowane są imprezy lokalne, promujące miejscowe zwyczaje i tradycje. Należy zwiększyć działania mające na celu identyfikację i promocję produktów lokalnych, wypromowanie wspólnej marki, którym służyć będą organizowane imprezy i udział w targach. Istotnym działaniem będzie stworzenie elementów identyfikujących obszar LGD, np. strojów.
3.2. Gospodarcze wykorzystanie zasobów naturalnych	Na terenie partnerstwa część wsi zachowała swój rolniczy charakter. Ważnym rozwiązaniem, które pozwoli na rozwój gospodarstw niskotowarowych jest promowanie upraw ekologicznych, np. tzw. zdrowej żywności. Natomiast więksi producenci rolni będą mogli wdrażać rozwiązania proekologiczne, związane z produkcją i wykorzystaniem energii odnawialnej (np. biomasa). Istotnymi działaniami będą promocja ekologii, zdrowej żywności czy tradycji „slow food”. Preferowane również będą działania związane z wykorzystaniem energii odnawialnej, wytwarzanej z lokalnych zasobów naturalnych.

Elementy wspólne i decydujące o spójności obszaru legły u podstaw konstrukcji LSR. Dyskusje i konsultacje przeprowadzone wśród mieszkańców w trakcie procesu budowy strategii wskazały

na wielość czynników wspólnych, integrujących mieszkańców, jak również zbieżność potrzeb. Tym samym zostały one wykorzystane w procesie tworzenia wizji obszaru, misji działania LGD, jak również określaniu celów ogólnych, szczegółowych, planowanych przedsięwzięć i lokalnych kryteriów wyboru operacji w ramach poszczególnych przedsięwzięć, jak również stworzenia systemu wskaźników monitorujących efekty realizacji Strategii.

VII. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Wszelkie elementy zawarte w LSR planowane do realizacji i osiągnięcia charakteryzują się zintegrowanym podejściem, zgodnym ze specyfiką podejścia Leader. Zarówno cele założone w LSR, jak i poszczególne przedsięwzięcia czy odpowiadające im operacje są spójne, powiązane ze sobą i wzajemnie się uzupełniają tworząc logiczną całość oraz dają efekt synergii, wpływając pozytywnie na kształtowanie się obszaru „Trzech Dolin”.

Podejście zintegrowane wynika również z faktu, iż planowane w strategii przedsięwzięcia i operacje będą realizowane przez podmioty z różnych sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego), jak również wymagają współpracy różnych podmiotów, których częściowe działania przyczynią się do realizacji całości przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcie I. „Trzy Doliny” dla rodziny przyczynia się do realizacji celu, który zakłada rozwój turystyki i rekreacji oraz kształtowanie przestrzeni turystyczno-rekreacyjnej. Współpraca następuje między sektorem samorządowym i gospodarczym. Rozwój ofert turystycznych zakłada wsparcie pozostałych sektorów przez sektor społeczny. Należy podkreślić, że wspólne działania pokazały, że można stworzyć ciekawą ofertę dla turystów i mieszkańców. Działania promocyjne, będą wspierać wykorzystanie bazy turystyczno-rekreacyjnej w oparciu o atrakcyjny katalog usług. Działania te zostały zapisane w *Przedsięwzięciu II. Efektywnie wypromowane atrakcje turystyczne i rekreacyjne „Trzech Dolin”*. Każdy z sektorów będzie wspólnie działał na rzecz podniesienia atrakcyjności obszaru m.in. przez organizację imprez kulturalnych i sportowych. Aktywność mieszkańców przyczyni się do realizacji *Przedsięwzięcia III „Aktywni*

obywatele – inicjatywy lokalne na rzecz poprawy jakości życia. Projekty realizowane przez sektor samorządowy przyczynią się do poprawy stanu i dostępności infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i społecznej, np. świetlice czy domy kultury. Działania te będą wspierane przez mieszkańców, którzy posiadając zaplecze mogą rozwijać działalność. Wsparciem dla mieszkańców będzie Lokalna Grupa Działania, która musi zostać wyposażona w odpowiednią wiedzę oraz wsparcie merytoryczne. Zrealizowane zostanie to w ramach *Przedsięwzięcia IV Wysoka jakość usług i zarządzanie w partnerstwie.* Dobrze funkcjonujące partnerstwo wesprze działania związane z rozwojem gospodarczym obszaru, który ma przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców „Trzech Dolin”. Realizacja projektów w ramach *Przedsięwzięcia V Przedsiębiorczy mieszkańcy „Trzech Dolin”* wpłynie na wyżej określony cel. Zakładamy, że rozwój gospodarki będzie odbywał się w oparciu o posiadane zasoby lokalne, które również będą wykorzystywane do realizacji celu ogólnego „Zachowanie, rozwój i promocja zasobów naturalnych, dziedzictwa historyczno-kulturalnego oraz tożsamości lokalnej. Bogactwo „Trzech Dolin” to przede wszystkim produkty te, które już posiadamy oraz te, które zostaną wykreowane. To stworzenie odpowiedniego zaangażowania społecznego, które włączy się w zachowanie naszego dziedzictwa. W *Przedsięwzięciu VI „Lokalne dziedzictwo „Trzech Dolin”* będziemy tworzyć izby pamięci, regionalne półki z produktami lokalnymi. To także wszystkie działania związane z promocją lokalnych artystów oraz odtwarzaniem lokalnych tradycji. Działania te również wpisują się w akcję tzw. „Slow food”, która promuje tradycyjną kuchnię, do której dobrze jest wykorzystać ekologiczne produkty. Ekologia to nie tylko modny temat ale również sposób na rozwój małych gospodarstw rolnych oraz większych producentów rolnych, dla których rynkiem zbytu mogą być biogazownie. Promocja alternatywnych źródeł energii oraz ekologii będzie realizowana w *Przedsięwzięciu VII Ekologiczny produkt lokalny.* Planowane cele, jak i przedsięwzięcia łączą w sobie elementy rozwoju gospodarczego obszaru LGD z rozwojem społecznym. Dzięki zaangażowaniu i aktywności społeczności lokalnej możliwa jest realizacja inicjatyw oraz osiąganie zamierzonych rezultatów.

VIII. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Innowacyjność Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” przejawia się przede wszystkim w nowatorskim podejściu do planowanych inicjatyw i przedsięwzięć, które mają przyczynić się do rozwoju gospodarczego obszaru, jak i kompleksowym rozwiązywaniu zdefiniowanych problemów. Usystematyzowanie procesu planowania poprzez podejście przyczynowo – skutkowe dało możliwość spojrzenia na obszar w szerszym kontekście i perspektywie oraz zintegrować działania w taki sposób, aby osiągnąć jak najlepsze rezultaty.

Przejawem podejścia innowacyjnego jest przede wszystkim sposób wykorzystania lokalnych walorów i zasobów gmin tworzących LDG, które przyczynią się do rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej obszaru, jak dotąd nie traktowanej priorytetowo i nie postrzeganej jako przynoszącej wymierne korzyści. Nowe inicjatywy wzbogacą ofertę obszaru oraz wpłyną znacząco na zwiększenie ruchu turystycznego. Ważnym aspektem jest również zachowanie dziedzictwa kulturowego, którego potencjał do tej pory nie był w pełni wykorzystany.

Również sam proces tworzenia LSR stanowi o innowacyjności. W prace nad przygotowaniem dokumentu zaangażowana została lokalna społeczność oraz podmioty działające w obrębie obszaru objętego LGD, które miały znaczący wpływ na sformułowane cele oraz planowane przedsięwzięcia i operacje. Udało się powiązać ze sobą przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, jak i wypracować wspólne stanowisko odnośnie wizji rozwoju obszaru, co do tej pory nie było stosowane powszechnie. Znaczny nacisk położony został na potrzeby jednostki, jak również uwzględniono działania przyczyniające się do wzrostu kapitału społecznego.

W szczególny sposób innowacyjne jest połączenie rozwoju i zachowania dziedzictwa kulturowego oraz lokalnych zasobów. Tym samym w wyniku realizacji strategii powstawać powinna wspólna marka, która pozwoli na lepszą promocję lokalnych produktów i zwyczajów.

Podejście innowacyjne cechuje nie tylko elementy opracowania lecz również dotyczy samego procesu wdrażania LSR. LGD ma być otwarte dla mieszkańców, ma motywować, integrować i zachęcać ich do wspólnego działania. Rozwinięty zostanie system wymiany informacji pomiędzy działalnością biura LGD, a społecznością lokalną, jak również prowadzona będzie skuteczna promocja działań realizowanych w ramach LSR.

W tym celu wykorzystane zostaną wszelkie możliwe kanały dystrybucji informacji, dostępne narzędzia marketingowe oraz zacieśniona zostanie współpraca z podmiotami odpowiedzialnymi za promocję całego regionu na arenie krajowej oraz międzynarodowej.

IX. Określenie procedury oceny zgodności operacji z LSR i wyboru operacji przez LGD oraz kryteriów wyboru operacji, a także procedury zmiany tych kryteriów.

1. Przyjmowanie i rejestracja wniosków w ramach ogłoszonego naboru.

- 1) Za publikację ogłoszenia o naborze wniosków odpowiada samorząd województwa oraz LGD. Samorząd województwa jest zobowiązany każdorazowo na wniosek LGD, przed planowanym rozpoczęciem rundy aplikacyjnej do zamieszczania informacji o danej rundzie na swojej stronie internetowej, tablicy ogłoszeń w swojej siedzibie oraz w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim.
- 2) LGD jest zobowiązana każdorazowo przed planowanym rozpoczęciem rundy aplikacyjnej do zamieszczania informacji o danej rundzie na swojej stronie internetowej i tablicy ogłoszeń w swojej siedzibie. Informacja zawiera m.in. termin rozpoczęcia przyjmowania wniosków od Wnioskodawców (termin oznaczający rozpoczęcie rundy aplikacyjnej), termin zakończenia przyjmowania wniosków (oznaczający zakończenie danej rundy aplikacyjnej), lokalne kryteria wyboru operacji.
- 3) Rejestracja wniosków odbywa się w kolejności ich wpływu w Biurze LGD. Potwierdzenie zgodnie załącznikiem nr 1 do karty oceny operacji otrzymuje wnioskodawca, a drugi egzemplarz wpinany jest do wniosku.

- 4) W rejestrze wniosków, ewidencjonuje się wnioski, które wpłynęły w terminie określonym w ogłoszeniu o naborze, oraz wnioski, które wpłynęły po terminie.

2. Organizacja procesu oceny wniosków.

- 1) Kierownik Biura LGD przekazuje listę zarejestrowanych w Biurze LGD wniosków o dofinansowanie Przewodniczącemu Rady wraz z limitem środków.
- 2) Lista wniosków zawiera w szczególności:
 - a) nazwę operacji,
 - b) nazwę działania,
 - c) nr projektu,
 - d) koszt całkowity projektu,
 - e) wnioskowaną kwotę dofinansowania.
- 3) Przewodniczący Rady, w porozumieniu z Zarządem i Biurem LGD, zwołuje posiedzenie Rady do oceny operacji oraz wyznacza miejsce, termin i porządek posiedzenia, które winno odbyć się w ciągu 21 dni od dnia otrzymania listy przez Przewodniczącego.
- 4) Pracownik Biura LGD w uzgodnieniu z Przewodniczącym Rady zawiadamia członków Rady o posiedzeniu (na co najmniej 14 dni przed terminem posiedzenia), i podaje do publicznej wiadomości informację o terminie, miejscu i porządku posiedzenia (na 7 dni przed terminem posiedzenia).
- 5) Pracownik Biura dla każdego członka Rady Stowarzyszenia przygotowuje komplet dokumentów tj.:
 - a) deklarację bezstronności i poufności,
 - b) kartę oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju,
 - c) kartę oceny operacji według lokalnych kryteriów zgodną z ogłoszonym konkursem.oraz przygotowuje niezbędne na posiedzenie projekty uchwał.
- 6) Przed rozpoczęciem oceny operacji każdy członek składa Przewodniczącemu deklarację bezstronności i poufności.
- 7) Na posiedzeniu członkowie Rady dokonują oceny operacji w sprawie zgodności operacji z LSR i według lokalnych kryteriów wyboru w trybie określonym w Regulaminie Rady (załącznik nr

1 do LSR), podejmują decyzje w formie uchwały, a całą dokumentację z posiedzenia przekazują do Biura LGD.

3. Ocena operacji.

- 1) Ocenę operacji przeprowadza Rada Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny”, której członkowie wybierani są przez Walne Zebranie Członków spośród członków Stowarzyszenia. Szczegółowe zasady powołania Rady, regulacje dotyczące sposobu i trybu jej pracy są określone w Statucie oraz Regulaminie Rady (załącznik nr 1 do LSR).
- 2) Rada dokonuje wyboru operacji w następujący sposób:
 - a) bada zgodność operacji z LSR – w przypadku stwierdzenia braku zgodności operacja nie podlega dalszej ocenie,
 - b) operacje zgodne z LSR oceniane są na podstawie lokalnych kryteriów.
- 3) Rada przy wyborze bierze pod uwagę limit dostępnych środków
- 4) Rada dokonuje oceny operacji w terminie 30 dni od dnia, w którym upłynął termin składania wkładania wniosków o przyznanie pomocy dla operacji
- 5) Ocena operacji odbywa się według ściśle określonych lokalnych kryteriów wyboru, zatwierdzonych przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia LGD „Trzy Doliny”, które zawarte są w Kartach Oceny Operacji, stanowiących załączniki nr 3a, 3b, 3c i 3d do Regulaminu Rady.
- 6) Każdy z członków Rady dokonujący oceny wniosku o dofinansowanie jest zobowiązany do:
 - a) dokonania niezależnej oceny elementów wniosku,
 - b) niepowielania i nieprzekazywania wniosku lub jego elementów osobom trzecim,
 - c) zwrotu kopii wniosku niezwłocznie po dokonaniu oceny.Dotrzymanie zobowiązania zostaje potwierdzone podpisanymi kartami bezstronności i poufności złożonymi Przewodniczącemu Rady. Wzór karty poufności i bezstronności stanowi załącznik nr 1 do Regulaminu Rady.
- 7) Ocena operacji jest zgodna z Regulaminem Rady będącym załącznikiem nr 1 do Lokalnej Strategii Rozwoju.

4. Procedura wyboru operacji przez LGD.

- 1) Głosowania Rady dotyczące wyboru operacji odbywają się poprzez wypełnienie i oddanie Sekretarzom kart oceny operacji, stanowiących załączniki nr 2, 3a, 3b, 3c i 3d do Regulaminu Rady zgodnie z trybem określonym w Regulaminie Rady.
- 2) Głosowanie poprzez wypełnienie kart oceny operacji obejmuje w kolejności:
 - a) głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR – na karcie stanowiącej załącznik nr 2 do Regulaminu Rady,
 - b) głosowanie w sprawie oceny operacji według kryteriów lokalnych przyjętych przez LGD – na kartach stanowiących załączniki nr 3a, 3b, 3c i 3d do Regulaminu Rady.
- 3) W wyniku oceny operacji Rada podejmuje uchwałę zatwierdzającą listę rankingową operacji wybranych do dofinansowania oraz listę operacji niewybranych do dofinansowania lub niezgodnych z LSR.
- 4) Biuro LGD przekazuje instytucji wdrażającej listę wybranych i niewybranych operacji łącznie z odpowiednią uchwałą Rady i złożonymi wnioskami.
- 5) Biuro LGD informuje pisemnie wnioskodawcę o:
 - a) zgodności operacji dla której była wnioskowana pomoc, z LSR albo jej niezgodności z LSR ze wskazaniem przyczyn,
 - b) wybraniu lub niewybraniu operacji z podaniem przyczyn,
 - c) liczbie uzyskanych punktów w ramach oceny,
 - d) możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy bezpośrednio do podmiotu wdrażającego,
 - e) możliwości odwołania.

5. Procedury odwołania od rozstrzygnięć Rady (organu decyzyjnego) w sprawie wyboru operacji.

Tryb odwoławczy określony jest w Regulaminie Rady stanowiącym załącznik nr 1 do LSR.

- 1) Każdy wnioskodawca ma prawo do odwołania się od rozstrzygnięcia Rady.
- 2) Odwołanie ma postać wniosku do Zarządu o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji, według wzoru stanowiącego załącznik nr 4 do Regulaminu

Organizacyjnego Rady.

- 3) Zarząd kieruje złożony wniosek do Rady, jako organu uprawnionego do rozpatrywania odwołań.
- 4) Wnioskodawca po otrzymaniu pisemnej informacji o niewybraniu operacji do dofinansowania ma prawo w terminie 7 dni kalendarzowych złożyć pisemny wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji. W tym samym terminie wnioskodawcy przysługuje prawo do wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura LGD.
- 5) Zarząd kieruje złożony wniosek do Rady, jako organu uprawnionego do rozpatrywania odwołań.
- 6) Wniosek o ponowne rozpatrzenie o dofinansowanie operacji musi zostać szczegółowo uzasadniony.
- 7) Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji pozostanie bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
 - a) został wniesiony po upływie terminu określonego w ust. 3,
 - b) nie zawiera pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie.
- 8) W przypadku ponownego rozpatrywania wniosku o dofinansowanie operacji Rada rozpatruje wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych elementach, których dotyczy uzasadnienie podane przez wnioskodawcę.
- 9) Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyskał liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze zyskuje prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków.
- 10) Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji może zostać złożony tylko jeden raz.
- 11) O wyniku ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostaje poinformowany przez Zarząd w terminie 7 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek był rozpatrywany.
- 12) Złożenie odwołania nie wstrzymuje procedury przekazywania dokumentów z posiedzenia Rady do Instytucji Wdrażającej.

Tab.19. Procedura oceny i wyboru operacji oraz procedura odwoławcza

Lp.	Osoba wykonująca czynność	Opis czynności	Czas wykonania (dni robocze)	Dokumenty powstałe w wyniku realizacji procesu/ uwagi
1	Biuro LGD	Przyjmuje wniosek, potwierdza na kopii datą i godzinę wpływu pieczęcią LGD i własnym podpisem, rejestruje wniosek w rejestrze wniosków.	1	Wniosek oznaczony datą i godziną wpływu, zarejestrowany
2	Kierownik Biura LGD	1. Kierownik Biura niezwłocznie po zakończeniu naboru, przekazuje Przewodniczącemu Rady wykaz wszystkich wniosków zgodnie z datą wpływu oraz określa limit środków. 2. Lista wniosków zawiera w szczególności: a. Nazwę operacji b. Nazwę działania c. Nr projektu d. Koszt całkowity projektu e. Wnioskowaną kwotę dofinansowania	2	Lista wniosków
3	Przewodniczący Rady	Zwołuje posiedzenie Rady oraz uzgadnia z Zarządem i Biurem LGD miejsce, termin (przed upływem 21 dni od dnia zakończenia naboru wniosków) i porządek posiedzenia Rady do oceny operacji.	2	Ogłoszenie z informacją o zwołaniu posiedzenia Rady do oceny operacji
4	Biuro LGD	1. Przygotowuje dokumenty (wnioski) dla członków Rady na posiedzenie. 2. Umożliwia członkom Rady zapoznanie się wnioskami w Biurze LGD.	3	1. Kopie wniosków z załącznikami 2. Lista (ewidencja) członków Rady którym udostępniono dokumenty do wglądu.
5	Biuro LGD	1. Zawiadamia wszystkich członków Rady o miejscu, terminie i porządku posiedzenia	3	1. Zawiadomienie o terminie

		Rady (do 14 dni przed terminem posiedzenia) 2. Podaje do publicznej wiadomości termin, miejsce i porządek posiedzenia (do 7 dni przed terminem posiedzenia)		posiedzenia Rady 2. Wypełnione deklaracje bezstronności i poufności 3. Ogłoszenie o posiedzeniu
6	Biuro LGD	2. Przygotowuje projekt uchwały zatwierdzającej listę rankingową operacji, która musi zawierać: a) Limit dostępnych środków. b) Listę operacji wybranych do dofinansowania, c) Listę operacji niezgodnych z LSR i nie wybranych do dofinansowania,	5	Projekty uchwał
7	Członkowie Rady	Na posiedzeniu Rady członkowie dokonują oceny operacji w sprawie zgodności operacji z LSR i według lokalnych kryteriów wyboru w trybie określonym w Regulaminie Rady	Posiedzenie Rady	Karty Oceny Operacji
8	Sekretarze posiedzenia Rady	1. Dokonują weryfikacji wypełnionych Kart Oceny Operacji 2. W przypadku błędów i braków wzywają członka Rady do dokonania poprawek 3. Przygotowują listę rankingową operacji	Posiedzenie Rady	Zweryfikowane Karty Oceny Operacji
9	Przewodniczący Rady	1. Odczytuje wyniki głosowania dot. poszczególnych operacji. Wyniki zostają zapisane w protokole. 2. Przedstawia listę rankingową operacji wybranych do dofinansowania i listę operacji niewybranych do dofinansowania oraz niezgodnych z LSR 2. Przedstawia uchwałę zatwierdzającą listę rankingową operacji wybranych do dofinansowania oraz listę operacji nie	Posiedzenie Rady	Uchwała Rady Protokół z załącznikami

		wybranych do dofinansowania, wraz z operacjami niezgodnymi z LSR		
10	Biuro LGD	<p>Podaje do publicznej wiadomości:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Limit dostępnych środków. • „Listę operacji wybranych do dofinansowania”, • „Listę operacji niewybranych do dofinansowania”, 	2	Lista rankingowa wywieszona na stronie internetowej LGD
11	Przewodniczący Rady LGD	Przekazuje dokumentację z posiedzenia do Biura LGD, w tym z poleceniem przekazania uchwał Zarządowi.	2	<p>Pismo w sprawie przekazania dokumentacji do Biura LGD.</p> <p>Pismo przekazujące uchwały do Zarządu.</p>
12.	Zarząd Biuro LGD	<p>1. Przygotowuje pisma do instytucji wdrażającej w sprawie przekazania:</p> <p>1) listy wybranych operacji do dofinansowania,</p> <p>2) listy niewybranych operacji do dofinansowania</p> <p>3) uchwał w sprawie wyboru operacji</p> <p>4) złożonych wniosków o przyznanie pomocy</p> <p>2. Przygotowuje pismo do wnioskodawcy informujące o:</p> <p>1) zgodności operacji dla której była wnioskowana pomoc, z LSR albo jej niezgodności z LSR ze wskazaniem przyczyn.</p> <p>2) wybraniu lub niewybraniu operacji z podaniem przyczyn.</p> <p>3) liczbie uzyskanych punktów w ramach</p>	5	<p>Pismo do instytucji wdrażającej</p> <p>Pisma do wnioskodawców</p>

		oceny operacji 4) możliwości złożenia wniosku o przyznanie pomocy bezpośrednio do podmiotu wdrażającego. 5) możliwości odwołania		
13.	Zarząd i Kierownik Biura LGD	1. Zarząd podpisuje pisma do instytucji wdrażającej i do wnioskodawców. 2. Kierownik Biura nadzoruje terminowe dostarczenie przedmiotowej korespondencji.	2	Potwierdzenie wysyłki
14.	Biuro LGD	Obsługuje pod kątem administracyjno-organizacyjnym postępowanie odwoławcze w odniesieniu do oceny operacji dokonanej przez Radę Stowarzyszenia	1	Złożone wnioski odwoławcze
15.	Przewodniczący Rady LGD	1. Zwołuje i przeprowadza posiedzenia odwoławcze. 2. Przedstawia treść uchwał w sprawie uznania odwołania, nieuznania odwołania oraz aktualizacji listy rankingowej. 3. Przekazuje dokumentację do Biura LGD	1	Karty oceny operacji Uchwała w sprawie wniosków odwoławczych ew. Uchwała w sprawie aktualizacji listy rankingowej operacji wybranych do dofinansowania
16.	Pracownik Biura LGD	Archiwizuje dokumentację prac Rady oraz całą procedurę naborów i oceny operacji	5	Posegregowana i uporządkowana dokumentacja

Schemat oceny i wyboru operacji przez Radę LGD stanowi załącznik nr 5 do LSR.

X. Określenie budżetu LSR dla każdego roku jej realizacji.

Budżet przeznaczony na realizację przedsięwzięć zaplanowanych w LSR jest ustalony w stosunku do liczby mieszkańców terenu objętego działaniem LGD „Trzy Doliny”. Zgodnie z Rozporządzeniami Ministra Rolnictwa dot. podejścia Leader, budżet jest iloczynem liczby mieszkańców* obszaru i sumy 148 zł.

Tab.20.

4. 1. Pomoc na działania odpowiadające celom osi 3 (Różnicowanie, Odnowa, Mikroprzedsiębiorstwa) oraz „małe projekty”	4. 2. Projekty współpracy	4. 3. 1. Koszty bieżące LGD	4. 3. 2. Aktywizacja i nabywanie umiejętności	Razem działania
Liczba mieszkańców * 116 zł	Liczba mieszkańców * 3 zł	Maksymalnie 15% całości budżetu	Maks. na 4.3. = liczba mieszkańców * 29 zł (2 600 082,00) pomniejszona o koszty bieżące LGD	Liczba mieszkańców * 148 zł
10 400 328,00	268 974,00	1 990 407,00	609 675,00	13 269 384,00

**Liczba mieszkańców dla obszaru LGD „Trzy Doliny” według danych GUS na dzień 31.XII.2006 wynosiła 89.658 osób.*

Rok	Kategoria kosztu / wydatku	Działania osi 4 Leader											
		4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy			4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania			Razem os 4
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
2008-2009	całkowite	0,00	0,00	2 000 000,00	0,00	2 000 000,00	0,00	0,00	0,00	137 120,00	39 410,00	176 530,00	2 176 530,00
	kwalityfikowalne	0,00	0,00	2 000 000,00	0,00	2 000 000,00	0,00	0,00	0,00	137 120,00	39 410,00	176 530,00	2 000 000,00
	do refundacji	0,00	0,00	1 500 000,00	0,00	1 500 000,00	0,00	0,00	0,00	137 120,00	39 410,00	176 530,00	1 676 530,00
2010	całkowite	1 200 000,00	0,00	0,00	1 285 715,00	2 485 715,00	40 000,00	15 000,00	55 000,00	308 882,00	95 045,00	403 927,00	2 944 642,00
	kwalityfikowalne	1 200 000,00	0,00	0,00	1 285 715,00	2 485 715,00	40 000,00	15 000,00	55 000,00	308 882,00	95 045,00	403 927,00	2 944 642,00
	do refundacji	600 000,00	0,00	0,00	900 000,00	1 500 000,00	40 000,00	15 000,00	55 000,00	308 882,00	95 045,00	403 927,00	1 958 927,00
2011	całkowite	0,00	1 800 000,00	2 000 000,00	1 288 572,00	5 088 572,00	30 000,00	55 000,00	85 000,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	5 577 497,00
	kwalityfikowalne	0,00	1 800 000,00	2 000 000,00	1 288 572,00	5 088 572,00	30 000,00	55 000,00	85 000,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	5 577 497,00
	do refundacji	0,00	900 000,00	1 500 000,00	900 000,00	3 300 000,00	30 000,00	55 000,00	85 000,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	3 788 925,00
2012	całkowite	1 000 000,00	0,00	0,00	2 142 858,00	3 142 858,00	15 000,00	59 316,00	74 316,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	3 621 099,00
	kwalityfikowalne	1 000 000,00	0,00	0,00	2 142 858,00	3 142 858,00	15 000,00	59 316,00	74 316,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	3 621 099,00
	do refundacji	500 000,00	0,00	0,00	1 500 000,00	2 000 000,00	15 000,00	59 316,00	74 316,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	2 478 241,00
2013	całkowite	0,00	1 200 000,00	666 667,00	714 286,00	2 580 953,00	4 658,00	50 000,00	54 658,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	3 039 536,00
	kwalityfikowalne	0,00	1 200 000,00	666 667,00	714 286,00	2 580 953,00	4 658,00	50 000,00	54 658,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	3 039 536,00
	do refundacji	0,00	600 000,00	500 000,00	500 000,00	1 600 000,00	4 658,00	50 000,00	54 658,00	308 881,00	95 044,00	403 925,00	2 058 583,00
2014	całkowite	200 000,00	600 000,00	0,00	143 326,00	943 326,00				308 881,00	95 044,00	403 925,00	1 347 251,00
	kwalityfikowalne	200 000,00	600 000,00	0,00	143 326,00	943 326,00				308 881,00	95 044,00	403 925,00	1 347 251,00
	do refundacji	100 000,00	300 000,00	0,00	100 328,00	500 328,00				308 881,00	95 044,00	403 925,00	904 253,00
2015	całkowite									308 881,00	95 044,00	403 925,00	403 925,00
	kwalityfikowalne									308 881,00	95 044,00	403 925,00	403 925,00
	do refundacji									308 881,00	95 044,00	403 925,00	403 925,00
2008-2015	całkowite	2 400 000,00	3 600 000,00	4 666 667,00	5 574 757,00	16 241 424,00	89 658,00	179 316,00	268 974,00	1 990 407,00	609 675,00	2 600 082,00	16 540 398,00
	kwalityfikowalne	2 400 000,00	3 600 000,00	4 666 667,00	5 574 757,00	16 241 424,00	89 658,00	179 316,00	268 974,00	1 990 407,00	609 675,00	2 600 082,00	16 510 398,00
	do refundacji	1 200 000,00	1 800 000,00	3 500 000,00	3 900 328,00	10 400 328,00	89 658,00	179 316,00	268 974,00	1 990 407,00	609 675,00	2 600 082,00	13 269 384,00

XI. Opis procesu przygotowania i konsultowania LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju to jeden z najważniejszych dokumentów działania podejścia LEADER. Stanowi kluczowy dokument, w oparciu o który działać będzie LGD „Trzy Doliny”. Opracowanie LSR było procesem długotrwałym, który wymagał wielu konsultacji z liderami opinii publicznych, przedstawicielami lokalnych władz, a także z mieszkańcami wsi i miasteczek z terenu Lokalnej Grupy Działania. Przez cały ten czas dążono by Strategia odzwierciedlała najważniejsze potrzeby mieszkańców, którzy sami mogli wskazać działania priorytetowe do zrealizowania na obszarze LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju opisuje różne aspekty planowanego działania LGD, a także zawiera opis struktury i zasad funkcjonowania. Dlatego w proces przygotowania zostało zaangażowanych wiele osób o różnych zainteresowaniach, różnym poziomie wykształcenia, doświadczenia i wieku.

Fot.1. Spotkanie informacyjne dotyczące podejścia Leader w Nowej Wsi Wielkiej

**Fot.2. Walne
Zebranie Członków
Stowarzyszenia LGD
„Trzy Doliny” w
Koronowie**

Proces tworzenia LSR rozpoczął się w miesiącach wakacyjnych 2008 roku od trzech spotkań warsztatowych, na których wypracowano misję, wizję oraz przeprowadzono analizę SWOT. Następnie zespół roboczy rozpoczął pracę nad przygotowaniem dokumentu. Odbyło się 12 spotkań, na których wypracowywano poszczególne kwestie. W niektórych spotkaniach korzystaliśmy z pomocy moderatorów. Informacje o pracach nad Lokalną Strategią Rozwoju były przedstawiane na spotkaniach informacyjnych, które odbywały się w każdej gminie na przełomie maja i czerwca. 12 września 2008 r. podczas konferencji podsumowującej projekt: „Aktywny obywatel – rozwój inicjatyw lokalnych” przedstawiono wypracowane materiały. Dodatkowo materiały były na bieżąco zamieszczane na stronie internetowej www.trzydoliny.eu. Internet w obecnej dobie jest najlepszym narzędziem do komunikacji. Po przez umieszczenie materiałów nad, którymi pracowano na bieżąco prowadzone były konsultacje. Umożliwiły one weryfikację dokumentu.

XII. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.

Za proces wdrażania oraz aktualizacji LSR odpowiedzialne jest Stowarzyszenie LGD Trzy Doliny. Odpowiada ono za powierzone środki publiczne, za ich wykorzystanie zgodnie z zaplanowanymi działaniami oraz poprawne ich rozliczenie.

W procesie aktualizacji i wdrażania LSR biorą udział :

- Zarząd Stowarzyszenia
- Rada Stowarzyszenia
- Walne Zebranie Członków
- Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia
- Pracownicy biura LGD

Głównym celem pozyskanych środków jest aktywizacja lokalnej społeczności. Dlatego proces wdrażania i aktualizacji LSR powinien tę zasadę realizować – uwzględniając jak najszerszy udział mieszkańców.

Podstawowym elementem o jakim należy wspomnieć jest wszechstronna informacja i promocja LSR. Pozwoli ona na płynne wdrażanie niniejszego dokumentu. W tym celu powstała strona internetowa LGD (www.trzydoliny.eu). Internet to obecnie standardowe i bardzo efektywne narzędzie, dlatego postawiono na takie rozwiązania. Na stronie tej zamieszczone są wszystkie aktualne informacje, raporty oraz dokumenty dotyczące LSR, procesu jej tworzenia, wdrażania i aktualizacji. Ponadto w biurze LGD codziennie jeden z pracowników będzie pełnił dyżur informacyjny, służąc pomocą w uzyskaniu przez zainteresowane osoby wszelkich potrzebnych wiadomości.

W procesie wdrażania niniejszej LSR postawiono również na aktywowanie i motywowanie mieszkańców. Zaplanowano szereg różnorodnych spotkań (cykliczne imprezy, spotkania, warsztaty), które przyniosą cenny materiał informacyjny na temat poglądów społecznych na podejmowane przez Stowarzyszenie działania. Ponadto przyczynią się do integracji społeczeństwa, na którego obszarze działalność prowadzi LGD Trzy Doliny.

Procedura przyjmowania wniosków, ich oceny, przyznawania dotacji została opracowana w możliwie najprostszy sposób. Służyć to ma ułatwieniu zainteresowanym złożenia wniosku,

a przez to w realizacji LSR. Dodatkowo pracownicy Biura LGD będą służyć bezpośrednią i bezpłatną pomocą przy wypełnianiu wniosków.

Działania informacyjno-promocyjne mają również na celu aktualizację LSR. Wielokrotnie przy tworzeniu tego typu dokumentów, występowały nieprzewidziane sytuacje, które w znaczny sposób ingerowały w wypracowany materiał. Również w tym przypadku mogą pojawić się takie sytuacje, które mogą znacząco wpłynąć na zmianę sytuacji terenu LGD. Z tego powodu zostały zaplanowane działania, które umożliwiają kontrolę obszaru i szybkie reagowanie na zmiany. Wymienić tu należy uprawnienia Zarządu do przesuwania środków pomiędzy poszczególnymi latami realizacji budżetu.

Aktualizacja LSR ma przede wszystkim lepiej dostosować dokument do potrzeb obszaru, umożliwić efektywniejsze wykorzystanie przysługujących środków, szybsze reagowanie na zmiany sytuacji oraz uwzględniać potrzeby społeczne, wynikłe w trakcie realizacji LSR.

XIII. Zasady i sposób dokonywania oceny (ewaluacji) własnej.

Działania LGD będą pewną formą interwencji społecznej, dlatego wymagają formy badań społecznych – ewaluacji. Sposób i zasady przeprowadzenia ewaluacji własnej określone zostaną w specjalnym dokumencie, którego zatwierdzenie wymagać będzie uchwały Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia. Dokument przyjęty w takiej formie świadczy o wadze i silnym dążeniu LGD do efektywnego działania i jak najlepszej realizacji działań zaplanowanych w LSR.

LGD przeprowadzać będzie trzy rodzaje ewaluacji własnej: ex-ante i ex-post, jednakże dla najlepszej oceny realizacji zadań zakłada się także dokonywanie ewaluacji po każdym zakończonym roku działania (mid – term).

Ewaluacja **ex-ante** przeprowadzana zostanie przed realizacją operacji, mających na celu osiągnięcie zamierzonego przedsięwzięcia. Dokonana zostanie analiza skutków wprowadzenia nowego działania oraz określenie wpływu efektów tego działania na osiąganie celów zakładanych w LSR. Analiza ewaluacji ex-ante posłuży ocenie i podjęciu ostatecznej decyzji przez organ decydujący o realizacji danej operacji.

Ocena **ex-post** jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju obszaru w dłuższym okresie czasu oraz spełnia najwięcej funkcji. Mierzone i oceniane będą uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów strategicznych oceniane będą na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności.

Ewaluacja **mid-term** przeprowadzana będzie każdego co roku, wskazuje jakie są faktyczne efekty (oddziaływanie) podejmowanych w tym czasie działań. Analizie poddane zostają wszystkie podjęte w minionym czasie działania i ich wpływ na rzeczywistość społeczną, ich skuteczność i efektywność, trafność i użyteczność oraz ocena rezultatów wdrożonych działań pod względem zgodności z celami zaplanowanymi w Strategii.

Raport z ewaluacji przygotowywany po upływie każdego roku kalendarzowego zawierać będzie następujące informacje:

- Opis operacji zrealizowanych w minionym okresie wraz z informacją finansową;
- Przedstawienie efektów bezpośrednich operacji w porównaniu z efektami zakładanymi na etapie planowania oraz ich wpływu na realizację przedsięwzięcia;
- Wnioski z analizy wpływu zrealizowanych operacji na osiągnięcie celów zakładanych w LSR;
- Wnioski i uwagi dotyczące zmian w sposobie funkcjonowania i procesie wdrażania LSR, które zapewnią wyższą efektywność działania LGD i lepsze osiągnięcie celów zakładanych w LSR.

Raport ten zawierać będzie również rekomendacje dotyczące spostrzeżeń, związanych z rozbieżnościami pomiędzy oczekiwaniami społeczności lokalnej i beneficjentów operacji a LSR i może posłużyć do zmiany strategii. Przeprowadzeniem ewaluacji własnej i przygotowaniem raportu zajmie się kierownik biura, który może zostać wsparty przez specjalistę.

Raport będzie przygotowywany na podstawie danych ilościowych uzyskanych technikami standaryzowanymi oraz na podstawie analizy danych zastanych (sprawozdań, wyników monitoringu itp.). Dodatkowo brane będą pod uwagę dane ilościowe, jakościowe, obserwacje

oraz wywiady pogłębione z liderami opinii i mieszkańcami. Badania sondażowe przeprowadzone techniką ankietową bądź wywiadu kwestionariuszowego. W niektórych wypadkach możliwe będzie stosowanie badań panelowych – przeprowadzanych na tej samej próbie respondentów w pewnych odstępach czasu, gdyż dają one możliwość zbadania zmian w opinii i postawach na interesujący nas temat a to pozwoli LGD obserwować zmiany Stowarzyszenia przez co może pobudzić dyskusję na temat dotychczasowej działalności LGD oraz pozwolić obrać niezbędne dla lepszego funkcjonowania LGD zmiany.

Uwagi nt. funkcjonowania Biura LGD, procedur i samej strategii mogą być też zgłaszane przez inne organy LGD – zarówno Zarząd, jak i Komisję Rewizyjną oraz Radę, jak również bezpośrednio przez Walne Zebranie Członków i powinny być zamieszczone w raporcie.

Dodatkowym źródłem informacji o działaniach LGD, które służyć będzie procesowi ewaluacji własnej działań LGD i procesu realizacji LSR, będą kontrolne działania bieżące (monitoring), szczególnie kwestii finansowych – raporty okresowe dot. płynności i terminowości realizacji operacji w zakresie finansowym, warunkujące właściwe funkcjonowanie LGD, oraz roczne sprawozdania Zarządu LGD dotyczące działalności Biura LGD i zrealizowanych działań. Będą one sporządzane przez Księgowego Stowarzyszenia we współpracy z pozostałymi pracownikami Biura i weryfikowane dodatkowo przez Komisję Rewizyjną.

Raport z ewaluacji wraz z opisem dokonany przez Komisję Rewizyjną zostaje przedstawiony do wiadomości Członków Stowarzyszenia przynajmniej miesiąc przed zaplanowanym corocznym Walnym Zebraniem Członków. Ponieważ działalność LGD jest jawna, także raport z ewaluacji będzie podawany do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie na stronie internetowej LGD.

Jeżeli Komisja Rewizyjna uzna za właściwe zarekomendowane we wnioskach z ewaluacji sposoby zmiany w funkcjonowaniu LGD i sposobu wdrażania LSR, przedstawia propozycję ich wprowadzenia Walnemu Zebraniu Członków.

XIV. Określenie powiązań LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR.

Niniejsza LSR nie jest jedynym dokumentem określającym sposoby rozwoju opisywanego obszaru. Istnieją inne organizacje i instytucje, które tworzą takie dokumenty o charakterze strategicznym. Zadaniem LSR jest uwzględnianie tych programów, niejako wpisanie się w nie, zgodnie z zasadą zintegrowania. Działania realizowane wówczas na tym terenie będą bardziej efektywne, pozwolą na uniknięcie błędów. Określenie tych powiązań niewątpliwie podniesie efektywność i przydatność samej LSR.

Poniżej zaprezentowano korelację Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania TRZY DOLINY z najważniejszymi dokumentami występującymi na tym terenie:

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013, NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

- I. Celem strategicznym NSS jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej gospodarczej i przestrzennej.
- II. Cele horyzontalne
 1. 5.4.1 Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa
 2. 5.4.2 Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej
 3. 5.4.6 Wyrównanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO ..

- I. Cel strategii: **poprawa konkurencyjności regionu i podniesienie poziomu życia mieszkańców przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju**, jest nadrzędnym celem prorozwojowych działań w regionie. Jest on w pełni zgodny z Narodowym Planem Rozwoju i Narodową Strategią Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013, a także z proponowanymi celami polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2007-2013.

II. Trzy priorytetowe obszary działań strategicznych:

1 Rozwój nowoczesnej gospodarki

Działanie strategiczne 1.2 Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej

1.2.1 Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na współczesnych rynkach rolnych

1.2.2 wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego

Działanie strategiczne 1.3 promocja rozwoju turystyki

1.3.1 promocja walorów i produktów turystycznych

1.3.2 rozwój sektora usług turystycznych

2 Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Działanie strategiczne 2.1 wspieranie rozwoju sieci osadniczej

2.1.2 rewitalizacja miast i wsi regionu

Działanie strategiczne 2.4 Rozwój infrastruktury społecznej

2.4.1 Unowocześnianie infrastruktury usług społecznych

2.4.2 kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności

Działanie strategiczne 2.5 promocja dziedzictwa kulturowego

2.5.1 Zachowanie dziedzictwa kulturowego

2.5.2 Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych

Działanie strategiczne 2.6 zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego

2.6.1 utrwalanie , wzbogacanie sytemu ekologicznego regionu

2.6.2 rewaloryzacja środowiska przyrodniczego

3 Rozwój zasobów ludzkich

Działanie strategiczne 3.1 Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy

3.1.3 dostępność edukacji dla dorosłych

Działanie strategiczne 3.2 Budowa kapitału społecznego

3.2.1 Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych

3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego

Działanie strategiczne 3.3 promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą

3.3.2 Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy

Działanie strategiczne 3.4 promocja i profilaktyka zdrowia

3.4.2 promocja aktywności sportowo-rekreacyjnej

Działanie strategiczne 3.5 Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludzi

3.5.2 Wyrównanie szans osób niepełnosprawnych

STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Cel nadrzędny – podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa

Cel strategiczny 1. Zwiększenie ruchu turystycznego

Cel operacyjny 1.1 Rozwój produktu turystycznego województwa

1.1.1 podnoszenie standardu bazy noclegowej

1.1.2 rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania i infrastruktury turystycznej, szczególnie szlaków pieszych, wodnych, rowerowych i samochodowych

1.1.8 rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej

1.1.9 rozwój rekreacji i wypoczynku sobotnio-niedzielnego

1.1.12 utrzymanie w ciągłości, wzmocnienie rangi i kreowanie nowych imprez kulturalnych, kulturowych, sportowych i turystycznych

1.1.15 wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla zwiększenia ruchu krajoznawczego

1.1.16 zagospodarowanie turystyczne istniejących i projektowanych zbiorników wodnych oraz naturalnych wód powierzchniowych dla wypoczynku i rozwoju sportów wodnych

1.1.20 rozwój zorganizowanego wypoczynku dla dzieci i młodzieży

Cel operacyjny 1.3 Dbłość o zasoby środowiska kulturowego i przyrodniczego

1.3.4 renowacja zasobów dziedzictwa kulturowego o szczególnym znaczeniu dla turystyki

Cel operacyjny 1.4 Rozwój infrastruktury paraturystycznej

1.4.1 rozwój usług gastronomicznych

Cel strategiczny 2 Rozwój instytucjonalnej obsługi turystyki

Cel operacyjny 2.2. promocja turystyczna regionu

2.2.1 udział w imprezach promocyjnych

2.2.2 opracowywanie i publikacja materiałów i wydawnictw promocyjnych

Cel strategiczny 3 zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych

Cel operacyjny 3.2 zapewnienie dostępności wewnętrznej województwa

3.2.5 umieszczenie informacji o obiektach i atrakcjach turystycznych przy drogach

Oczywiście zapisy LSR są także zgodne z dokumentami strategicznymi poszczególnych gmin oraz powiatu. Wymienić tu należy plan rozwoju lokalnego, gminne strategie rozwoju oraz plany zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obszarów gmin oraz powiatu bydgoskiego, czy też wieloletnie plany inwestycyjne .

LSR poprzez tę zgodność , niewątpliwie przyczyni się do rozwoju obszaru nią objętego, jak również do rozwoju całego regionu. Stanie się tak dzięki zjawisku współzależności kierunków określonych w niniejszym dokumencie z kierunkami opisywanymi w innych dokumentach planistycznych.

XV. Wskazanie planowanych działań, przedsięwzięć lub operacji realizowanych przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze objętym LSR.

Podstawowym obszarem działalności Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” będzie realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju, finansowanej z osi 4 PROW. Środki dostępne w ramach osi 4 stanowią ważny element współfinansowania, który przyczyni się do rozwoju regionalnego, jednak nie są w stanie w pełni zaspokoić potrzeb społeczności LDG „Trzy Doliny”. Dlatego też w

okresie 2009-2015 planowane jest przygotowanie projektów do innych źródeł finansowania, które będą uzupełniały działania osi 4 PROW.

Będą to następujące źródła finansowania:

- Program Operacyjny Kapitał Ludzki : program ten umożliwi realizacji inicjatyw społecznych i szkoleniowych. W szczególności dotyczy to pomocy osobom starszym, aktywizacji bezrobotnych,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Norweski Mechanizm Finansowy,
- Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
- Inne krajowe i zagraniczne źródła finansowania

W przypadku realizacji operacji w ramach każdego z dodatkowych działań i programów w LGD zostaną zastosowane mechanizmy zabezpieczające przed nakładaniem się pomocy w ramach PROW i innych programów i źródeł finansowania:

- Każda osoba zatrudniona przez LGD (niezależnie od formy zatrudnienia) będzie miała w treści umowy wskazany:
 - 1) zakres obowiązków i zadań , ze wskazaniem programu oraz projektu na rzecz którego będzie ją wykonywała,
 - 2) wymiar czasu pracy przeznaczony na wykonywanie obowiązków i zadań w ramach poszczególnych programów i projektów,
 - 3) podaną kwotę wynagrodzenia ze wskazaniem programu, z którego pochodzi.
- Dla każdego programu utworzone zostaną odrębne rachunki bankowe do ich obsługi,
- Na każdym dokumencie księgowym stanowiącym dowód poniesienia kosztów będą w sposób trwały umieszczone informacje o tym , ze środków jakiego programu te koszty zostały poniesione. W przypadku kosztów współfinansowanych z dwóch lub więcej źródeł (programów) będzie podana informacja o tym, jaką część tego kosztu finansują poszczególne źródła (programy),

- Każdy projekt będzie miał wyznaczonego Koordynatora odpowiedzialnego za realizację i prawidłowe wydatkowanie środków programu,
- Organizowane będą spotkania robocze, które zapewnią będą właściwy przepływ informacji, pomiędzy osobami realizującymi różne programy i działania,
- Za wdrażanie projektów współpracy oraz funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Trzy Doliny” odpowiedzialny będzie Zarząd LGD.

XVI. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.

Podchodząc do analizy wpływu realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich należy wrócić do zapisów w punkcie opisującym cele LSR oraz planowane przedsięwzięcia. Właściwa realizacja założeń przyjętych przez Stowarzyszenie Trzy Doliny wpłynie pozytywnie na otoczenie.

Realizacja LSR przyczyni się do:

- **Wzrostu jakości życia mieszkańców tego regionu** poprzez poprawę stanu infrastruktury sportowo-turystycznej, doposażenie świetlic wiejskich, wzbogacenie oferty w zakresie spędzania czasu wolnego, zwiększenie wpływów związanych z rozwojem turystyki.
- **Podniesienia wartości dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego** poprzez oznaczenie i promocję takich obiektów, renowację zasobów dziedzictwa kulturowego o szczególnym znaczeniu dla turystyki, promocję walorów i produktów turystycznych.
- **Rozwoju aktywności gospodarczej** poprzez wsparcie działalności gospodarczej ukierunkowanej na lokalne produkty, rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na współczesnych rynkach rolnych.
- **Wzrostu konkurencji gospodarczej obszaru** poprzez budowę małej infrastruktury turystycznej, Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na

współczesnych rynkach rolnych, wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego.

- **Wzrostu integracji społecznej i aktywności mieszkańców** poprzez cykliczne wydarzenia kulturalne.

Założone cele zostały tak sprecyzowane aby przyczyniać się do wielotorowego , zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju regionu. Realizacja LSR wpisze się więc w idealny sposób w założenia programu LEADER, który zgodnie z przyjętymi w naszym kraju zasadami ma warunkować rozwój wyżej wymienionych dziedzin na obszarach wiejskich.

XVII. Informacja o załącznikach.

1. Regulamin Organizacyjny Rady Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny” zawierający:
 - zał. Nr 1 – deklaracja poufności i bezstronności,
 - zał. Nr 2 – karta oceny zgodności operacji z LSR wraz z instrukcją wypełniania,
 - zał. Nr 3a – karta oceny według lokalnych kryteriów „Małe Projekty” wraz z instrukcją wypełniania,
 - zał. Nr 3b – karta oceny według lokalnych kryteriów „Odnowa i rozwój wsi” wraz z instrukcją wypełniania,
 - zał. Nr 3c – karta oceny według lokalnych kryteriów „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” wraz z instrukcją wypełniania,
 - zał. Nr 3d – karta oceny według lokalnych kryteriów „Tworzenie rozwój mikroprzedsiębiorstw” wraz z instrukcją wypełniania,
 - Zał. Nr 1 do kart oceny operacji – potwierdzenie wpływu wniosku,
 - Zał. Nr 2 do kart oceny operacji – oświadczenia wnioskodawcy,
 - Zał. Nr 3 do kart oceny operacji – oświadczenie wnioskodawcy,
 - zał. Nr 4 – wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji.
2. Procedura naboru pracowników wraz z opisem tabelarycznym i schematem.
3. Opis stanowisk, w tym określenie wymagań koniecznych i pożądanych pracowników Biura Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Trzy Doliny”.
4. Warunki techniczne i lokalowe biura.
5. Schemat oceny i wyboru operacji przez Radę LGD.
6. Uzupełniające dane demograficzne, społeczno-gospodarcze, mapa i informacje o organizacjach pozarządowych obszaru LGD „Trzy Doliny” w układzie tabelarycznym.